

Zdravlje u svjetonazoru New age-a

Maričević, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:619288>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Teološko-katehetski odjel
Diplomski sveučilišni dvopredmetni studij

Martina Maričević

ZDRAVLJE U SVJETONAZORU NEW AGE-A

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Teološko-katehetski odjel
Diplomski sveučilišni dvopredmetni studij

ZDRAVLJE U SVJETONAZORU NEW AGE-A

Diplomski rad

Student/ica:

Martina Maričević

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Josip Blažević

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Martina Maričević**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Zdravlje u svjetonazoru New age-a** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 15. lipnja 2023.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. Odnos suvremene kulture i kršćanstva prema zdravlju.....	3
<i>1.1. Poimanje zdravlja u suvremenoj kulturi</i>	<i>3</i>
<i>1.1.1. Zdravlje u suvremenoj medicini.....</i>	<i>6</i>
<i>1.1.2. Kult zdravlja i fitnessomanija</i>	<i>7</i>
<i>1.2. Kršćanski pogled na zdravlje</i>	<i>11</i>
<i>1.2.1. Kristoterapija</i>	<i>13</i>
<i>1.2.2. Hagioterapija</i>	<i>14</i>
<i>1.3. Biblijski pogled na zdravlje</i>	<i>15</i>
<i>1.4. Zdravlje u nekim crkvenim dokumentima.....</i>	<i>17</i>
2. Zdravlje u svjetonazoru New age-a	19
<i>2.1. Fenomen New age-a.....</i>	<i>19</i>
<i>2.1.1. „Vibriram, dakle jesam“</i>	<i>20</i>
<i>2.1.2. Zdravlje u New age-u</i>	<i>22</i>
<i>2.1.3. Neke iscjeliteljske tehnike New age-a.....</i>	<i>23</i>
<i>2.1.4. Antropološki korijeni.....</i>	<i>24</i>
<i>2.1.5. Iscjeliteljske tehnike New age-a u Hrvatskoj</i>	<i>26</i>
<i>2.2. Izazovi nove ideologije.....</i>	<i>28</i>
<i>2.2.1. Izazovi za medicinu</i>	<i>30</i>
<i>2.2.2. Izazovi za Crkvu.....</i>	<i>32</i>
3. Pokušaj sučeljavanja.....	36
<i>3.1. New age i kršćanstvo</i>	<i>36</i>
<i>3.1.1. Razjašnjenje pojmova.....</i>	<i>40</i>
<i>3.1.2. Kršćanski holizam i holizam New age-a.....</i>	<i>41</i>
<i>3.1.3. Smisao patnje u svjetlu Kristova križa.....</i>	<i>43</i>
<i>3.2. Pokušaj evaluacije iscjeliteljskih tehnika New age-a</i>	<i>45</i>
<i>3.2.1. Mogući benefiti za zdravlje</i>	<i>46</i>
<i>3.2.2. New age kao izazov kršćanstvu</i>	<i>46</i>

3.2.3. <i>Moguće opasnosti za zdravlje</i>	47
4. Perspektive i smjernice	50
4.1. <i>Odgovor Crkve</i>	50
4.2. <i>Odgovor psihoterapije</i>	51
4.3. <i>Odgovor medicine</i>	52
4.4. <i>Odgovor društva</i>	53
ZAKLJUČAK	55
SAŽETAK	57
SUMMARY	59
LITERATURA	61
ŽIVOTOPIS	68

UVOD

Tema je ovoga diplomskoga rada *Zdravlje u svjetonazoru New Age-a*. Ono što ovaj rad nastoji prikazati je zdravstveni aspekt New age-a. Motivacija je za pisanje ove teme bila popularnost New age terapija u današnjem društvu, a zatim i veliko zanimanje za ljudsko zdravlje u donedavnom pandemijskom vremenu. Aktualnost brige za zdravlje u doba koronavirusa ljude je dovela u poziciju da vode pretjeranu brigu za tjelesno (kult zdravlja), što je također poticaj za istraživanje ovoga segmenta New age-a. Otuđenost i depresija u vrijeme izolacije pojedinca povod je da čovjek upadne u zamke New age terapijskoga ozdravljenja. Zapostavljena duhovnost, euharistijska služba, ograničenje druženja s bližnjima, ograničenje kretanja uopće, pa tako i uskraćivanje tradicionalnih liturgijskih službi, odrazilo se na čovjekovo duhovno zaostajanje. Glavni su dio zanimanja za New age pojave mnogih terapijskih pravaca i tehnike ozdravljenja koje korijene zasnivaju na gnostičkome. Jedan je od najvažnijih dokumenta koji će se koristiti u ovome radu izvješće Papinskoga vijeća za kulturu i Papinskog vijeća za međureligijski dijalog pod naslovom *Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o „New Ageu“*.

Rad je podijeljen na četiri cjeline. Prvi dio, osim suvremenoga pojma zdravlja u kulturi i medicini, obuhvaća i onaj biblijski, kršćanski aspekt zdravlja, ukazujući na mnoga mjesta u Bibliji u kojima Isus Krist ozdravlja bolesne i potrebite, kao i što navode iskazi o zdravlju nekih crkvenih dokumenata. Rad razjašnjava pojmove kršćanskih terapijskih pravaca kristoterapije i hagioterapije, kao i (psihoterapijski) termin logoterapije. New age pokret je iznjedrio čitav niz terapija i tehnika koje dovode pojedinca u stanje da promišlja o tome tko je zapravo on, otkuda dolazi, koji je smisao njegova postojanja uopće, kako postići zdrav život, a sve navedeno ga dovodi u sukob s kršćanskom naukom te vjerom u jednoga Boga.

U drugome se dijelu objašnjava što je to fenomen New age-a, kako New age gleda na zdravlje te koje tehnike i terapije zagovara, odakle proizlaze korijeni ovoga fenomena, kao i pregled stanja u Hrvatskoj po pitanju pojave iscjeliteljskih tehnika koje kao takve predstavljaju izazov za službenu medicinu i Katoličku Crkvu.

Treća cjelina ovoga rada predstavlja opozicijska poimanja zdravlja u New age-u i kršćanstvu, razjašnjavaju se termini klasične, službene medicine s alternativnom, ezoterijskom, homeopatskom, narodnom, holističkom medicinom New age-a. Nastoji se razgraničiti pojam holizma u New age-u i kršćanskoga holizma po pitanju zdravlja, objasniti smisao patnje za kršćane kao neizostavnoga procesa trpljenja promatranoga kroz prizmu

Kristove patnje na križu. Rad navodi kriterije koji su nužni za provjeru prije upuštanja u bilo kakve terapije koje New age pruža. Pokušaj evaluacije nastoji prikazati koji su mogući benefiti, ali i opasnosti po zdravlje kao posljedica korištenja terapija New age-a. New age kao pokret, koji je ideološki protiv kršćanstva, sadrži negativne strane, ali ostavlja prostora i za pozitivne izazove na koje treba usmjeriti pozornost vjernicima kako bi ih se potaklo na razmišljanje i pravovaljano reagiranje.

Posljednja cjelina rada nudi odgovore, ali i postavlja otvorena pitanja u vezi sve veće ekspanzije terapija New age-a danas, a proizlaze od strane Crkve, psihoterapije, medicine i društva.

Zaključno s time, New age nastoji otuđena čovjeka privući svojim uvjerenjima i načinu života koje on propagira kao jedinu istinu uklanjajući pritom sve religije. Iz toga razloga on predstavlja izazov za Crkvu da uđe u ravnopravan dijalog s New age-om tako da ono pozitivno u njemu vrednuje, ali da mu pristupi i kritički, o čemu će više biti riječi u ovome radu.

1. Odnos suvremene kulture i kršćanstva prema zdravlju

1.1. Poimanje zdravlja u suvremenoj kulturi

Zdravlje čovjeka oduvijek je predstavljalo najveće dobro ljudskoga života, odnosno stanje organizma gdje sve funkcionira baš onako kako treba. Riječ je o stanju kojeg karakterizira odsutnost bolesti i savršeni sklad fizičkoga i duhovnoga. „Radi se o blagostanju osobe na tjelesnoj, psihičkoj, društvenoj i duhovnoj razini. Da bi čovjek posjedovao takvo cjelovito zdravlje potrebno je da bude u harmoniji s Bogom, s drugim ljudima i sa samim sobom.“¹ Zdravlje bi drugim riječima još bilo i nekakav sustav koji živome stvorenju omogućuje da se održava na životu.² S obzirom na to da zdravlje obuhvaća duh, tijelo i psihu, ono tako mora funkcionirati u svemu navedenome. Uočavamo to i u helenističkoj kulturi, odnosno antropologiji čovjeka koja govori o duši, duhu i tijelu koja se smatra temeljem zapadne kulture, a od čega zapravo i polazimo u ovome radu. „Teoretičari, voditelji, terapeuti novoga doba većinom imaju dva lica, zapadnjačko i nezapadnjačko. To su zapadnjaci koji su svoje europsko ili sjevernoameričko obrazovanje dopunili usavršavanjem kod duhovnih učitelja, šamana, iscjelitelja koje su susretali na Istoku, u Africi, Meksiku, itd.“³

Što se tiče samog tjelesnoga zdravlja, važno je pravilo funkcioniranje svih organa u tijelu kako bi nekoga smatrali zdravim. Ono može biti zdravo neovisno o dobi osobe što znači da starija osoba može imati zdravije tijelo od nekoga tko je puno mlađi. Za zdravlje ne vrijedi pravilo godina. Kako je u čovjeku tjelesno povezano sa živčanim sustavom, njega također treba znati pravilno očuvati. Kada se radi o duševnom ili emocionalnom zdravlju, tada se osobu koja je zdrava na tome polju karakterizira kao onu osobu koja reagira staloženo, ponaša se pristojno te emocije iznosi kontrolirano bez potiskivanja.⁴ „Aristotel je mudro rekao da se svatko može naljutiti, ali rasrditi se u pravi trenutak, na pravu osobu, zbog ispravnog razloga i na pravi način, to nije lako. To mogu samo zdrave i izgrađene ličnosti.“⁵ Duševno zdrava osoba je ona koja se u društvu primjereno ponaša, koja razumski postavlja sebi ciljeve, ima kontrolu nad svojim emocijama, samopouzdana je i zna pravilno razlučivati, prihvaća sebe i

¹ Višnja MESARIĆ, *Cjelovito zdravlje. Terapijski učinak vjere na psihičke i tjelesne bolesti*, Zagreb, 2019., 73.

² Usp. Marina JURČIĆ, *Bolest i zdravlje – integralni pristup*, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 30.

³ Michel LACROIX, *Ideologija New Agea. Ekspoze za razumijevanje. Esej za razmišljanje*, Zagreb, 2006., 95.

⁴ Usp. Marina JURČIĆ, *Bolest i zdravlje – integralni pristup*, 31.

⁵ Marina JURČIĆ, *Isto*, 31.

uči na vlastitim pogreškama. Društveno zdrava osoba je pak ona osoba koja se u društvu drugoga može samoostvarivati, koja zna razvijati dobre međuljudske odnose. Također, takva osoba uspješno ostvaruje društvene kontakte s drugim ljudima, a pri tome pomaže i skladno surađuje.⁶ Nadalje, duhovno zdravlje čovjeka je kada čovjek ima čvrstu vjeru u Boga i ljude tako da zna na sebi svojstven način zašto i za koga je stvoren i za koga živi, kada da svjesno i slobodno bira dobro. „Rečeno religijskim jezikom, osoba je duhovno nezrela kada griješi, kada svojevóljno krši pravedne i legitimne zakone, kada radi protiv sebe, protiv drugih ljudi i protiv volje Božje.“⁷ Zdrava duhovnost osobe se također vidi u spoznaji da zna smisao svoje egzistencije, osoba koja je spremna svoj život dati za Boga i dobro upravlja svojom savješću.⁸ Shodno tome, sve ono suprotno, što narušava zdravlje kao vrijednost ljudskoga života, smatra se bolešti i često nas ona približava spoznaji da više osvijestimo koliko malo cijenimo zdravlje koje imamo. Bog nam tada otvara oči usmjeravajući pozornost na zahvalu za zdrav život koji imamo. „Zdrav čovjek ima stotinu želja, a bolestan samo jednu – da ozdravi.“⁹ Sav je nemir koji donosi bolešti čovjeku samo putokaz koliko se odmakao od Božje blizine. Samo je u Bogu mir kojemu teži svaka osoba i samo je u jakoj vjeri snaga našega života.

„Čini mi se kao da su se paralelno s padom religioznog života neuroze vidljivo umnožile.“¹⁰ Na navedeno se nadovezuje pojam logoterapije koja predstavlja psihoterapijski pravac kojemu je cilj u osobi povratiti smisao njegova ili njezina života koji je u velikoj krizi kako ljudska civilizacija napreduje. Taj napredak često ne ide paralelno uz duhovni napredak osobe te ona često, smatrajući da se nalazi tamo gdje ne pripada, upada u egzistencijalne frustracije gdje osobi uveliko manjka volje i želje za smislom. Logoterapiju osniva bečki sveučilišni profesor Viktor E. Frankl koji je bio zatočenik u nacističkim logorima. Cilj je njegove logoterapije pronalazak smisla života. Taj je cilj okrenut prema čovjekovoj budućnosti i njegovoj egzistenciji u kojoj je slobodan činiti što hoće. Pa tako velikoj većini ljudi koji su u svome životu postigli sve ili dobar dio onoga što su planirali uvelike nedostaje uvid u smisao ostvarenoga. Ta duhovna praznina (egzistencijalni vakuum) i gubitak volje za uživanjem u svim tim stvarima koje ti ljudi posjeduju, očituje se velikim dijelom u manjku vjere i ljubavi. Ljubav je najveća sila koja svu bol u čovjeku čini manjom. Ona je najvrjednija. „Jer tajna čovječjeg života nije u tome da samo živi, već u tome zašto živi. Kažem ti da

⁶ Usp. Marina JURČIĆ, *Isto*, 31-32.

⁷ Marina JURČIĆ, *Isto*, 27.

⁸ Usp. Marina JURČIĆ, *Isto*, 33.

⁹ P. Antun CVEK, Ljubav – lijek protiv svake bolesti, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 484.

¹⁰ Marina JURČIĆ, *Bolest i zdravlje – integralni pristup*, 34.

čovjek nema veće brige nego da nađe onoga kome bi što prije predao dar slobode s kojim se to nesretno biće rađa.¹¹ Neki ljudi tragajući za materijalnim stvarima u životu duhovno zaostaju, sve posjeduju, a malo ili ništa od toga ih zapravo ne ispunjava. Ispraznost i osjećaj besmisla neki ljudi pokušavaju danas nadomjestiti alternativnim duhovnostima. Svako se duhovno iscjeljenje zasniva na uzajamnoj energiji čovjeka sa stvarima, osobama i ponajviše s iscjeliteljem. Naglasak se stavlja na njegove djelotvorne moći ozdravljenja, a ne toliko na sam problem kojeg „liječi“. Rizici su, koji se pojavljuju konzumiranjem ovih praksi, upravo njihova zlouporaba gdje su u stanju potpuno iskriviti kršćansko poimanje života i zdravlja na način na koji im najviše odgovara te često pogrešno tumače osnovne odrednice kršćanske vjere. Osoba je izgubljena u besmislu i bezizlazu, potpuno izolirana od društva što vodi prema depresiji i samosažalijevanju.¹² Čovjek nije u mogućnosti pratiti dinamiku života koja je sve brža i tada upada u bezvoljnost i samokritiziranje, smatra se manje vrijednim. Ubrzan život pred čovjeka stavlja unaprijed zadane ciljeve koje mora ispuniti i kojima ide ususret, sve se manje zanima za jasnu sliku svoje budućnosti, već živi u vremenu gdje je privid uvelike zamijenio tu viziju budućnosti.¹³ Smatra se kako sve više osoba proživljava depresivne epizode baš zato što sebi zadaju previsoke ciljeve, a prilikom neuspjeha pri njihovu ostvarivanju, upadaju u stanju besmisla. Život u vremenu gdje se jure trendovi koje nameću nove generacije dovode osobu do zanemarivanja pravih vrijednosti. Navedeno dovodi do opasnosti u vidu krize vlastite egzistencije kada osobi nastupi naglo trijeznjenje od zabluda u kojima je dosad živjela. Osoba se tada okreće sebi, sagledava sebe iz prave perspektive, iz perspektive jasnoga cilja da se ostvari, da se ispuni bez površnoga životarenja. Postavljaju se pitanja o smislu vlastita života što za sobom povlači i pitanje transcencije. Ta masovna želja da se pronađe smisao svoga života ima četiri stadija, a nazivaju se pretkliničkim procesima, odnosno riječ je o rezignaciji, izolaciji, ekskurziji i fantaziji. Stanje rezignacije se manifestira tako da osoba ne nailazi apsolutno nikakav smisao u svome postojanju u kojemu se gubi bilo kakva želja za buđenjem i aktivnošću, već ona životari pasivnim tempom bez nade da se nešto uopće može popraviti. Najvažnije je da se uzrok ovoga stanja brzo uoči kako bi se adekvatno reagiralo sa svrhom izlaska iz ovoga stanja. Nadalje, slijedi izolacija kao stanje koje prethodi rezignaciji gdje se spasenje nalazi u izoliranju od vanjskoga svijeta. Ovo

¹¹ Marija CVITANOVIĆ, Grieh, krivnja, kajanje i oproštenje u nekim djelima F.M. Dostojevskog, u: *Vjera i zdravlje. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio)*, Zagreb, 2007., 457.

¹² Usp. Križo KATINIĆ, Logoterapija i duhovnost, u: *Vjera i zdravlje. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio)*, Zagreb, 2007., 145.

¹³ Usp. Križo KATINIĆ, *Isto*, 147.

je stanje itekako pogrešno i opasno s obzirom na to da se osoba ne izlaže realnim, životnim opasnostima vanjskoga svijeta, već se zatvara u sebe, u vlastita četiri zida izbjegavajući doticaje s uzrocima vlastite tjeskobe. Slijedi treći stadij, ekskurzija, koja predstavlja pokušaj odmicanja ili bijega u neku novu promjenu, na neko novo mjesto. Čovjek ovdje teži bijegu od vlastitoga sebe i problema smatrajući da će svoj mir pronaći na mjestima i u aktivnostima koje do tada još nikada nije iskusio. Posljednja je faza fantazije, a ona se očituje na način da osoba uviđa da je nemoguće pobjeći od ovoga svijeta te pronalazi izlaz u potrazi za nekim drugim podnošljivijim i rasterećenijim svijetom. Tu se osoba izlaže svijetu meditacije, postaje joj privlačno sve što je daleko od ovoga postojećega svijeta. Prihvata drugačiju filozofiju života i okreće se duhovnosti te drugim alternativama koje bi joj donosile spas.¹⁴ „Okretanje prema drugome nije nimalo unosno, već, naprotiv, vodi prema samouništenju.“¹⁵

Kao zaključak se ističe da se ova praksa nije pokazala spasonosnom. Iako nadasve privlačna, ne uspijeva ljude dugotrajno izvući iz njihovih tjeskobnih stanja, odnosno nije riječ o dugotrajnome rješenju. Ljudima ovakav način života izgleda privlačno u početku, ali kratko traje faza oduševljenja budući da se osobe vrlo brzo osvijeste i racionaliziraju svoj problem. Današnji čovjek često traži brza rješenja i odgovore, a zaboravlja kako je upravo odgovor na putu toga traganja. „Recimo glasno: novo doba oprečno je svjetonazoru građenom dva i pol tisućljeća pod utjecajem Grčke, Rima, židovstva i kršćanstva, i koji se razvijao u modernom ozračju humanizma i racionalizma.“¹⁶ Čovjek treba konstantno tražiti, pitati sebe i prihvatiti odgovornost za svoj život, odgovore tražiti u dubini sebe, a ne na pogrešnim mjestima.

1.1.1. Zdravlje u suvremenoj medicini

Zdravlje je najvažniji segment kako bi nečiji život adekvatno tekao, odnosno prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije: „Zdravlje je stanje potpunog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsutnost bolesti i iznemoglosti.“¹⁷ U holističkom pristupu zdravlju, kao razvoju čitavoga čovjeka, taj se pojam sagledava na više razina. Dakle, te su razine biološke (sklad rada organizma), liječničke (sklad duha i tijela) te antropološke

¹⁴ Usp. Križo KATINIĆ, *Isto*, 147-149.

¹⁵ Michel LACROIX, *Ideologija New Agea*, 97.

¹⁶ Michel LACROIX, *Isto*, 99.

¹⁷ Valentin POZAIĆ, Briga za život i zdravlje, u: Vjera i zdravlje. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 242.

(izgradnja psihičkih, emocionalnih, etičkih i drugih čimbenika u čovjeku). Međutim, da bi se čitav čovjek razvio, potrebna mu je i društvena dimenzija. Naime, odnosi važni za njegov razvoj su danas prema vlastitome sebi, prema drugome te je i nezaobilazan odnos prema Bogu.¹⁸ Često zaboravljamo duhovnu dimenziju čovjeka pa onda samo njegujemo vanjsko tijelo, odnosno tjelesno zdravlje. Rastom velike stope depresivnosti i ostalih psihičkih tegoba u svijetu, raste i sve veća svjesnost očuvanja mentalnoga zdravlja. Naime, u nedostatku dovoljne brige za zdravlje u ubrzanom načinu života nastupa bolest mentalnoga i tjelesnoga upravo zato što je narušen njihov sklad u vidu čovjekova zapostavljena istoga zbog drugih prioriteta.

Danas dominira tehnokracija i ekspertokracija društva koja se najbolje mogla osjetiti u doba pandemije gdje je zdravlje dobilo još veći značaj te je jedina pokretačka snaga među ljudima bilo zdravlje kao apsolutna vrijednost.

1.1.2. Kult zdravlja i fitnessomanija

Na Zapadu se razvija filozofija života bazirana na hedonizmu (razni tretmani tijela, wellness i fitness centri, erotika, hramovi prejedanja, trgovine zdrave hrane...).¹⁹ Nekim je ljudima užitak nadohvat ruke, uživaju cijelim bićem, a tako su malo ispunjeni. Čovjek postaje robom jedne vrste iluzije misleći kako može tehnikama ispunjenja želja i konzumerističkim načinom života programirati vlastiti život.²⁰ S obzirom na pojavu „religije zdravlja“, ljudi su mahom počeli „brinuti“ o sebi na mnoge načine. Prvenstveno, počeli su od konzumiranja hrane, unošenjem njene pretjerane doze u vidu neumjerenosti. S druge pak strane, pojavilo se određeno traganje za zdravljem, svijest za zdravim načinima života, zdravom prehranom, dijetama, rekreacijom. Drugim riječima, njega vlastitoga tijela i ono što unosimo u isto, ljudima postaje prioritet.²¹ Tjelesna je težina, naročito kod žena i mladih djevojaka, dobila značaj zahvaljujući propagandi idealne figure od strane samih medija i društvenih mreža. Ženama se nameće slika poželjnoga izgleda pri čemu zdravlje prelazi u formu ljepote, a eksploatacija tijela sve je transparentnija. Čovjek je zdrav ako je istovremeno i lijep. Ta dva pojma postala su usko povezana. Pa tako postoje mnogi načini koji mogu utjecati i oblikovati

¹⁸ Usp. Valentin POZAIĆ, *Isto*, 242.

¹⁹ Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života. Protiv terora dijete, manije zdravlja i kulta fitnessa*, 15.

²⁰ Usp. Roman NIKOLIĆ, Psihijatrijski pogled na fenomen čudesnih izlječenja, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 95.

²¹ Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života*, 31.

ljudsku ljepotu, kao na primjer kozmetički i drugi saloni, preparati, korekcije koje će pružiti ono što osobe traže. Tamo se oblikuje i stvara ljepota. Sam je pojam od davnina nosio religijski epitet, a pripisivao se prelijepim božicama, dok se danas božanstvo traži u astrologiji i zvijezdama. Otuda i sinonim za lijepu ženu, zvijezda, eng. „stars“. Lijepi su modeli podložni promjenama kao i sam pojam ljepote koji ovisi ponajviše o modi i trendu vremena. Ono što je bilo lijepo prije pedeset godina uglavnom danas nije i obrnuto. Postojala je određena promjena perspektive lijepoga. Naime, ljepota se oduvijek povezivala s bogatstvom te su ideal ljepote karakterizirali samopouzdan gard, maniri, skupa odjeća, mliječni aristokratski ten koji se posebno čuvao od izlaganja suncu, štitio pomadama i suncobranima, dok se ružnom osobom smatralo onom koja je preplanula kao posljedica teškoga fizičkoga rada na suncu. Na taj se način povezivala ljepota i zdravlje. Danas je ipak obrnuto budući da se preplanuli ten smatra lijepim te je znak bogatstva jer podrazumijeva financijsku mogućnost odlaska na more u daleke krajeve. Tu vidimo kako su se s godinama mijenjali ideali lijepoga, dakle nije riječ o trajnoj zadanosti. Danas imamo ekspanziju estetskih korekcija zato što je ljepotu moguće načiniti, proizvesti pri čemu su estetski kirurzi proizvođači istoga. Međutim, ljepota nema za svakoga isto značenje, ona se nalazi u očima promatrača. Također, iz navedenoga je vidljivo kako je ljepota podložna vremenskome tijeku, odnosno ono što je danas privlačno, ne mora biti u budućnosti. Nadalje, vitkost se manekenki smatra vrlo poželjnom karakteristikom fizičkoga izgleda dok se iza te lijepe kulise privida i iluzije kriju mjeseci i godine izgladnjivanja, bolesti anoreksije i bulimije. Ljudi teže savršenstvu, teže da ih se ukalupljuje u trendovske ideale ljepote i zdravlja ne shvaćajući da pretjerana pažnja koja se pridaje tijelu, uvelike narušava čovjekovo duhovno zdravlje. Postavlja se stoga pitanje, što je duhovno lijepo? S druge pak strane, stvara se suprotnost pretjeranoj mršavosti, a to je moda koja uzdiže obline, žensku figuru s bujnim poprsjima, velikom zadnjicom te uskim strukom. Takav obrazac lijepoga ženskoga tijela teži se postići kod onih koje priroda nije takvima podarila, a to se postiže raznim plastičnim operacijama, umetcima silikona na mjesta u tijelu koja je potrebno uvećati. Shodno tome, veličina ženskih grudi povezuje se s pojmom lijepoga, nečim oku primamljivim. Postoje primjeri pretjeranoga korištenja ovakvih zahvata pri čemu dolazi do drugoga apsurdna, a to je nezadovoljstvo istim izgledom što u ekstremnim slučajevima može dovesti do samoubojstva. Postoji teza da je čovjek lijep između osamnaeste i dvadeset treće godine života, a sve nakon toga je postepeno propadanje tijela, pojavljivanje bora koje se što brže i efikasnije nastoje ukloniti, sakriti te suzbiti. Među ljudima se formira težnja vječne mladosti, formula u kojoj je izgledati mlađe jednako izgledati lijepo, zdravo. Ovdje se može zaključiti kako je rast brige o osobnoj ljepoti i zdravlju potaklo i razvoj kozmetičke

industrije (saloni ljepote, šminka, kozmetika...), kao i industrije estetskih korekcija koja proizvodi žene jednakih fizičkih karakteristika, dakle identično izgledaju (iste jagodice, usne, grudi, nos...). Međutim, postoje opasnosti koje se javljaju, kao na primjer pretjerano izlaganje kože suncu što povećava rizik dobivanja raznih bolesti kao što je rak kože, stoga ovaj trend polako gubi svoju popularnost i sljedbenike. Koža postaje usahla i izbrazdana borama, javlja se kontraefekt upražnjavanjem ovakvih praksi skrbi za zdravlje.²² S obzirom na to da su se mršavost i punašnost potpuno izjednačile s mjerilima lijepoga, sve bi suprotno podrazumijevalo činjenicu da nisi lijep. „Traženje savršena zdravlja i vječne mladosti pandemijski je fenomen suvremenoga društva koji prodire u sve strukture, uključujući i Crkvu.“²³

Osim toga, rađaju se i druge ideje koje bi pogodovale zdravlju čovjeka, kao na primjer, veća seksualna aktivnost. Spolni odnosi koji pridonose boljem radu organizma, ekspanzija hormona sreće koji normaliziraju krvni tlak pridonose ideji kako ta sloboda užitka doprinosi zdravlju. Dakle, javlja se tamna strana koja vodi čovječanstvo u apsurd i ekstremnost, odnosno ono pretjeranom zlouporabom tjelesnoga užitka nastoji postići zdravlje.²⁴ Rodila se nova antropologija, kultura prenatlaženoga osvještavanja o najvećem dobru, a to je zdravlje koje dugoročno postaje utopija te čovjeku ne pruža trajnu slast.

Suvremeni hramovi zdravlja postali su medicinske ambulante, bolnice su postale katedrale 20. stoljeća gdje se dolazi po zdravlje kao u trgovinu, gdje se propagira poslovanje medikamentima, terapijama, psihoterapijama, operacijama.²⁵ Sve u svrhu zdravlja pojedinca. Naime, čovjek se nalazi u takvome svijetu gdje lako postaje robom nesvjesnih doživljaja svijeta koje ga svakodnevno preplavljaju i pod čijim je utjecajem, prema čijim se kriterijima ponaša, živi i izgleda.²⁶ Zdravlje, kao najveće dobro kojemu teži svaki čovjek, zasigurno ima najveću cijenu koja se u ovom slučaju zanemaruje.²⁷ Boga i Crkvu zamijenila je medicina koja je „napredovala“ i postala svetištem gdje ljudi dolaze po svoje ozdravljenje, Boga koji ozdravlja zamijenio je liječnik, spasitelj, a lijekovi su preuzeli mjesto sakramenata. Vidimo kako je tijelo doseglo snažan primat u zdravstvenome smislu. Dakle, njeguje se tjelesno zdravlje dok se potpuno zapostavlja činjenica da je tijelo hram koji nam je Bogom darovan te koje je potrebno očuvati, ne zloupotrebjavati eksperimentirajući na njemu, manipulirajući

²² Usp. Manfred LÜTZ, *Isto*, 52-55.

²³ Josip BLAŽEVIĆ, Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika. Kontekstualno promišljanje o poimanju zdravlja i bolesti u suvremenom društvu, 18-19.

²⁴ Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života*, 60.

²⁵ Usp. Manfred LÜTZ, *Isto*, 69-71.

²⁶ Usp. Višnja MESARIĆ, *Cjelovito zdravlje*, 47.

²⁷ Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života*, 78.

njime s ciljem liječenja svojih nezadovoljstava i nesavršenosti. Kršćanstvo, nasuprot iznesenome, na tijelo gleda kao na posvećeni hram Duha Svetoga te kao takvo treba ostati trajno, ali je pravo pitanje mjere. Uvriježeno je mišljenje kako bez tijela i tjelesnosti nema ni zdravlja, užitka, ali se s druge strane zanemaruje kako spasenje zahvaća, ne samo ovo tijelo, nego i dušu na jednak način.²⁸ Isus spašava i liječi cjelovitoga čovjeka. „Isus od svih bolesnika traži samo jedno: da vjeruju. A njihova vjera u Njega i u kraljevstvo Božje spašava.“²⁹ S tim u vezi, također je opstalo razmišljanje kako je kršćanstvo to koje se brine za zdravlje ljudi, a Krist taj koji nas spašava, koji nam daje zdravlje.³⁰ Liječnik ozdravljuje, ali posredstvom Boga koji kroz njega djeluje. „Moguće je također obratiti se liječniku, ali se ozdravljenje ne očekuje od njega, nego od Boga, koji je i liječnika stvorio. Liječnik je tek oruđe u Božjoj ruci.“³¹ Zdravlje je jako važno za život ljudi, ali ne zauzima tako visoko mjesto koje mu pridaje New age. Naime, opasnost se nalazi u neumjerenosti, u ekstremizmu. Bitno je poznavati granice brige za zdravljem. Drugim riječima, prevelika briga vodi prema opsesiji (hipohondrija npr. koja uništava čari življenja), a opet premala nas briga čini ravnodušnim.

Kršćanstvo ne nudi tehnike ozdravljenja poput New age-a, ono nema određeni pravilnik po kojemu čovjek slijedeći ga postaje zdravim, već je ono onkraj zdravstvene, čiste tjelesne kategorije.³² „Ne razmatra se bit bolesti i zdravlja, nego kako ta stanja djeluju na svakodnevni, praktični život i na čovjekov subjektivni doživljaj. Pri tome se čovjek Biblije doživljava kao duhovno-tjelesna cjelina.“³³ „U kršćanstvu je naglašeno Isusovo poticanje vjere u liječenje, koje se povezuje s pitanjem grijeha, zla, oprosta i obraćenja, uz ozdravljajući učinak sakramenata.“³⁴ Potrebno je biti umjeren u odnosu prema tijelu. Što se tiče skrbi za fizičko, svakako je poželjno njegovati tijelo sportskom rekreacijom, ali je isto tako važno njegovati duhovni život koji se manifestira i na tjelesno zdravlje, ali se na njega ne ograničava.³⁵ S druge se strane ojačao kult tijela, njegovo obožavanje (miss i mister). Pretjerana se važnost pridaje vanjštini kojoj je u prirodi da stari, na štetu duše koja ne propada. Upravo se u sakramentima, kako kršćanin vjeruje, nalazi Božja spasenjska blizina, a ponajviše je to u sakramentu euharistije gdje je Krist istinski prisutan u kruhu te u sakramentu bolesničkoga pomazanja u kojemu se događaju čudesna ozdravljenja bolesnika koje su

²⁸ Usp. Manfred LÜTZ, *Isto*, 118.

²⁹ Višnja MESARIĆ, *Cjelovito zdravlje*, 18.

³⁰ Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života*, 122.

³¹ Miljenko ANIČIĆ, *Moralno-etičke dileme u primjeni nekonvencionalne medicine*, 415.

³² Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života*, 123-125.

³³ Miljenko ANIČIĆ, *Moralno-etičke dileme u primjeni nekonvencionalne medicine*, 415.

³⁴ Roman NIKOLIĆ, *Psihijatrijski pogled na fenomen čudesnih izlječenja*, 95.

³⁵ Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života*, 125.

iznimke, ona se redovita ipak događaju putem lijekova. Naime, vjera ne isključuje snagu suvremene medicine, već ju osnažuje, postaje joj partner u brizi za uboge.³⁶ Zdravlje je Božji dar, ono nam je darovano te je na nama da Njemu na tome neprestano zahvaljujemo. Kršćanin svoju vjeru treba usmjeriti, ne isključivo u medicinska dostignuća, već u Krista, konačnoga liječnika duše i tijela. Ozdravljenja se događaju i na mnogim hodočašćima čiji cilj nije samo fizičko zdravlje, već prvenstveno spasenje cijeloga čovjeka.³⁷ Kršćanstvo uvijek gleda *sub specie aeternitatis*, kršćaninom se smatra osoba koja ne misli samo na sebe, već i na drugoga, a samo Bog spašava.³⁸ Čovjek tragajući za svojim idealima lijepoga, zdravoga, dobrog često na tome putu pati. Da bi čovjek bio zdrav, prvo se treba prihvatiti nesavršenim kakav jest. Bog ga je baš takvim stvorio kakve god nedostatke sa sobom nosio, On ga takvog prihvaća i ljubi. „Da bismo bili zdravi, trebamo privoljeti svijet u svoj njegovoj cjelini.“³⁹

1.2. Kršćanski pogled na zdravlje

Prije svega treba istaknuti kako svaka religija posjeduje određene terapijske elemente, ali smisao religije nije zdravlje, barem ne u prvome planu, nego spasenje koje uključuje cijeloga čovjeka kako duhovno, tako i fizički.

Bolest je u Starom zavjetu u odnosu s grijehom. Naime, Bog je stvorio ovaj svijet tako da u njemu sve skladno funkcionira, sve je bilo potpuno u harmoniji, no taj se sklad naglo narušio pojavom grijeha. Na starom se Istoku bolest smatrala kaznom koju bogovi šalju, a koju zlodusi vrebaju pa su bili skloni istjerivanju istih iz bolesnih osoba dok su Bogu vapili za pomoć dozivajući ga molitvama. Sveto pismo bolest karakterizira religiozno. Naime, ona je stanje potpune ljudske slabosti i nemoći. Biblija odgovara na pitanje što konkretna bolest znači za konkretnoga bolesnika, što mu poručuje. Bolest je do Isusovog vremena bila gledana kao posljedica osobnoga grijeha. Bolest dolazi preko đavla zavođenjem čovjeka, potom dolazi do Božje osude zbog koje ispašta čitavo čovječanstvo. „Bog je zamislio da budemo zdravi, sretni i besmrtni, ali čovjek je svojom pobunom protiv Boga otvorio vrata bolesti i smrti.“⁴⁰ No, bolest nije uvijek posljedica čovjekovoga osobnoga grijeha, već je i kušnja na koju Bog

³⁶ Usp. Zaključci simpozija, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 430.

³⁷ Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života*, 126.

³⁸ Usp. Manfred LÜTZ, *Isto*, 129.

³⁹ Manfred LÜTZ, *Isto*, 250.

⁴⁰ Višnja MESARIĆ, *Cjelovito zdravlje*, 107.

stavlja čovjeka.⁴¹ Isus je liječnik svih ljudi, on otklanja naše tjelesne i duhovne bolesti, oslobađa nas od zavisti đavla. Takve primjere donosi Biblija gdje Isus ozdravlja slijepca od rođenja (usp. Iv 9), kao i ozdravljenje uzetog kod Bethzathe (usp. Iv 5,2-9. 19-21.) i drugih.⁴² Isus traži vjeru u njegovu moć ozdravljenja. On nije mag, već ga pokreće ljubav za sve ljude, posjeduje silu ozdravljenja.⁴³

Kada govorimo o suvremenome životu, čovjek je izmislio mnoge načine da zaštiti svoj život i svoje zdravlje. Istraživanja su pokazala da mnogobrojne loše navike postoje kod manje religioznih ljudi dok oni religiozniji žive boljim životnim navikama.⁴⁴ Dokazano je da dobar duhovni i vjerski život uvelike može poboljšati psihičko i fizičko zdravlje čovjeka.⁴⁵ Klasična medicina brine za čovjekovo fizičko i psihičko zdravlje dok, s druge strane, Crkva brine za čovjekovo duhovno zdravlje kroz sakramente te, novijega datuma, karizmatički pokret, molitve za iscjeljenje, a razvili su se i kršćanski terapijski smjerovi poput kristoterapije i hagioterapije.⁴⁶

⁴¹ Usp. Adalbert REBIĆ, Bolest i zdravlje u Bibliji. Biblijsko-teološki vid, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 227-230.

⁴² Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Naputak o molitvama kojima se od Boga moli ozdravljenje*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2001., 9.

⁴³ Usp. Adalbert REBIĆ, Bolest i zdravlje u Bibliji. Biblijsko-teološki vid, 234-235.

⁴⁴ Usp. Allen C. SHERMAN, Thomas G. PLANTE, Zaključci i smjernice za buduća istraživanja o vjeri i zdravlju, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 421.

⁴⁵ Usp. Allen C. SHERMAN, Thomas G. PLANTE, *Isto*, 425.

⁴⁶ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Naputak o molitvama kojima se od Boga moli ozdravljenje*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2001.

1.2.1. Kristoterapija

Začetnik je kristoterapije Bernard J. Tyrrell, a njegova knjiga prevedena je na hrvatski jezik pod naslovom *Kristoterapija: Kako ozdraviti pomoću prosvjetljenja*. Kristoterapija se razvila kao terapija koja Krista stavlja u središte smisla kao jedinoga terapeuta koji obraća svaku dušu.⁴⁷ Njezina je srž u nadilaženju samoga sebe i predavanju svoga života u Božje ruke. Molitva je način dijaloga kojim se čovjek može obratiti svome Bogu.⁴⁸ „On svima i sve oprašta. To je jedini put kojim se može ići bez ikakvog straha, jedini put istinskog ozdravljenja.“⁴⁹ Kada govorimo o molitvi, ovdje podrazumijevamo buđenje religioznosti u čovjeku, odnosno molitve kao duhovne hrane. Međutim, molitva uvelike djeluje, ne samo na duh, već i na ljudsko tijelo. No, njezina se umirujuća djelovanja ne smiju poistovjetiti s liječničkim metodama smirenja poput onih izazvanih morfijem i slično. Dakle, molitva je mir koji dolazi od Krista te indirektno doprinosi uspješnosti određene terapije.⁵⁰ Molitva, ne samo da pospješuje proces terapijskoga medicinskoga ozdravljenja, već se pokazala vrlo uspješnom i kod bolesnika kod kojih je i sama medicina bila bespomoćna, stoga su spas tražili u njoj. Brojna su čuda molitve zabilježena na hodočašćima u raznim svetim mjestima diljem svijeta, ali su ona ranijih godina u većem broju bila posjećivana radi samih djelotvornih moći ozdravljenja, dok su danas to više turističke atrakcije.⁵¹ Čovjek traži ono što mu je potrebno pa su tako bogoslužja, kao i primanje sakramenata (osobito sakrament pomirenja i bolesničkog pomazanja) ili bilo kakav doživljaj liturgijskoga zajedništva, pridonosila čovjekovu ozdravljenju općenito.⁵² Uvijek je pitanje, želi li čovjek uistinu ozdraviti od samoga sebe i svojih boli? Potrebna je njegova istinska želja da bi Bog zaista mogao djelovati u njegovoj duši. Navedeno je otežano ako mu se protivi, ne oprašta samome sebi ili ako mu manjka nade u ozdravljenje. „Tko ima oslonac u nekoj religioznoj zajednici s čvrstim životnim propisima, izložen je manjoj opasnosti od bijega u drogu i alkohol. Ti ljudi ne piju i

⁴⁷ Usp. S. Alojzija – Kata LAMEŠIĆ, Univerzalno spasenje vjerom u Božju ljubav, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 354.

⁴⁸ Usp. S. Alojzija – Kata LAMEŠIĆ, *Isto*, 354.

⁴⁹ Marija CVITANOVIĆ, Grijeh, krivnja, kajanje i oproštenje u nekim djelima F.M. Dostojevskog, 458.

⁵⁰ Usp. Ivan GOLUB, Učinci molitve, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 304-305.

⁵¹ Usp. Ivan GOLUB, *Isto*, 305-306.

⁵² Usp. Anto BATINIĆ, Liječenje molitvom. Medicina ponovno otkriva religiju, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 415.

ne puše previše i ne upuštaju se u seksualni promiskuitet. Pojedinaac se osjeća prihvaćenim, emocionalno podržanim, doživljava pomoć, sam preuzima životne zadatke i ne poznaje osjećaj trajne usamljenosti.“⁵³ Pojavile su se naznake da osobe koje su vjernici ozdravljaju brže od onih koji se pasivno prepuste samo u ruke liječnika.⁵⁴

1.2.2. Hagioterapija

U ovakve oblike ozdravljenja spada i hagioterapija čiji je osnivač katolički svećenik i sveučilišni profesor dr. Tomislav Ivančić koji je stvorio tzv. liječenje „duhovnom medicinom“.⁵⁵ Početak je njene primjene krenuo još 1990. te je prvi takav centar otvoren iste godine u Zagrebu.⁵⁶ Hagioterapija, kroz prizmu filozofije i antropologije, istražuje strukturu čovjekova bića i njegove duše. Bavi se duhovnom dušom čovjeka.⁵⁷ Bog je prisutan u svemu što nas okružuje. Vrlo je važno upoznati Isusa kao povijesnu osobu da bi mu se čovjek mogao što više približiti. Hagioterapiju možemo nazvati jednom vrstom duhovne medicine koja je antropološka i sve više proširena po cijelome svijetu. Liječenje se ovom metodom može izvoditi na dva načina, društveni i individualni, odnosno makroterapijom i mikroterapijom. Postoje hagioasistenti ili razna okupljanja, organiziranje skupova i tribina pomoću medija i slično. Asistenti u hagioterapiji moraju biti isključivo članovi zajednice Molitva i Riječ (MiR) s obzirom na to da ona obučava osobe za rad u toj sferi kako se ne bi zloupotrebljavalo to učenje na pogrešne načine kao što je to bio slučaj.⁵⁸ Taj je rad svojstven volontiranju ili samoosposobljavanju osobe hagioasistenta te se kroz taj posao konstantno nešto novo usvaja, ali ono na razini udruge zahtijeva priznanje od strane biskupa da bi se dosegao primat laičke samostalne crkvene zajednice.⁵⁹ Asistent hagioterapeut posjeduje neophodnu snagu Duha koji ga produhovljuje za takav rad s ljudima. Da bi se hagioterapijski djelatnik u potpunosti otvorio toj snazi, on mora pohađati nekoliko seminara pod čijim su vodstvom mentori takvih centara. Kako nema spasenja bez Crkve, tako nema ni hagioterapije bez teologije. Dakle, riječ

⁵³ Anto BATINIĆ, *Isto*, 415.

⁵⁴ Usp. Anto BATINIĆ, *Isto*, 415.

⁵⁵ Usp. Marina JURČIĆ, *Bolest i zdravlje – integralni pristup*, 27.

⁵⁶ Usp. Tomislav IVANČIĆ, *Hagioterapija – primjer terapijske teologije*, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 129.

⁵⁷ Usp. Tomislav IVANČIĆ, *Začetak i razvoj hagioterapije. Priručnik*, Zagreb, 2016., 18.

⁵⁸ Usp. Tomislav IVANČIĆ, *Isto*, 25-26.

⁵⁹ Usp. Tomislav IVANČIĆ, *Isto*, 28.

je o uskoj povezanosti. Hagioterapija je prvenstveno poslanje laika da liječe osobe, dok je evangelizacija zadatak klerika te se molitva i liturgijski obredi u Crkvi ne smiju miješati s tehnikama koje hagioterapeut primjenjuje. To su dvije odvojene vrste pomoći, dva drugačija djelovanja.⁶⁰ Ova metoda pacijentima približava slabosti čovjeka, njegove tjelesne i duhovne padove uspoređujući ih s osobom Isusa Krista. Cilj je hagioterapije vratiti čovjeka otuđenoga od Boga, proširiti njegovu vjeru, vratiti nadu u boljitak uopće.⁶¹ Uzroci su takvoga otuđenja čovjeka od Boga prvenstveno on sam, zatim društvo te njegovo viđenje svijeta.⁶² U svojoj bolesti duše ili tijela čovjeku ostaje samo ljubav koja liječi svaku bolest. Zdravlje je najveći dar od Boga čovjeku, kao i život, te se čovjek stalno bori da navedeno očuva svim sredstvima. Čovjek je biće odnosa, takvoga ga je stvorio Bog i sve što želi je da bude voljeno i da ono nekoga voli. Kao što je liječnik potreban za tijelo, tako je i Krist potreban svakoj duši kao najveći liječnik ljubavlju. Jedno bez drugoga je nezamislivo.⁶³ Danas postoje brojne „nevidljive“ bolesti koje uništavaju čovjeka iznutra i izvana. Naime, pogrešan i nezdrav način života čovjeka čini robotom robovlasničkih tvrtki. Sjedilačkim načinom života on postaje trom, a prejedanjem prelazi u srčanoga bolesnika. Prekomjernim opijanjem i unošenjem nikotina u pluća, čovjek je ovisnik. Sve su to kušnje i opasnosti koje nudi svijet i kojima se postupno truje čovječanstvo. Onečišćenja zraka i okoliša u prenapučenim gradovima, gdje se nudi umjetno proizvedena hrana čije porijeklo nije poznato, potiču brže starenje i propadanje pojedinca, stvaranje epidemija trovanja hranom. Također, laboratorijskim/biološkim oružjem nastaju umjetno proizvedeni virusi i pandemije.

1.3. Biblijski pogled na zdravlje

Biblijski je čovjek kao i suvremeni, osjetljiv po pitanju zdravlja. Zdravlje se u starozavjetnim spisima povezuje s Bogom kao izvorom života i zdravlja. Bog je taj koji čovjeku daruje život i zdravlje, ali ga i iscjeljuje. Bolest je na Starom Istoku povezana s patnjom koja predstavlja nevolju koju su izazvali zli duhovi ili bogovi protiv kojih je čovjek sagriješio te se zdravlje vraćalo obredima egzorcizama koji bi te zle duhove istjerali iz osobe. Upravo su zbog navedenoga svećenici bili oni kod kojih se liječnička praksa razvila, ali je djelomično ostala magijska. Biblijska objava se bavi ozdravljenjem u vidu spasenja. Zdravlje

⁶⁰ Usp. Tomislav IVANČIĆ, *Isto*, 34-35.

⁶¹ Usp. Tomislav IVANČIĆ, *Isto*, 38.

⁶² Usp. Marina JURČIĆ, *Bolest i zdravlje – integralni pristup*, 27.

⁶³ Usp. P. Antun CVEK, *Ljubav – lijek protiv svake bolesti*, 485.

u Svetom pismu podrazumijeva puninu životne snage; bolest se shvaća u prvom redu kao stanje slabosti i nemoći (usp. Ps 38,11). Prema Starome zavjetu bolest koja pogađa pravednike nije smatrana Božjom kaznom, već kušnjom na koju Bog stavlja čovjeka kako bi provjerio njegovu vjernost. Za Isusa je patnja žrtva koju je podnio za grijeh grešnika. Bog je čovjeka stvorio za sreću, ne za patnju. Isus Krist je u starozavjetnim proročanstvima prikazan kao pravednik patnik koji daje smisao patnji. Stari zavjet ne zabranjuje korištenje liječničkih metoda ozdravljenja, već magijske prakse koje se vezuju za klanjanje idolima (usp. 2 Kr 1,1-4). Bolesnik se obraća Bogu tražeći od Njega milost ozdravljenja koje mu se nekada vraća u obliku čuda (usp. 1 Kr 17, 17-24; 2 Kr 4, 18-37). Bolest je zlo koje će biti dokinuto u vremenu kada će Bog, prema eshatološkim obećanjima proroka, svoj narod staviti u vrijeme gdje neće više biti bolesnih, u svijetu lišenom grijeha i bolesti. Novi zavjet bolest također vidi kao zlo i posljedicu grijeha gdje Isus, nailazeći na bolesne i grešne, ozdravlja riječju te mu je potrebna samo jaka vjera bolesnika, odnosno vjera u Njegovu moć ozdravljenja. Nalik na apostole dar liječenja imaju i svećenici i redovnici koji bolesnike mažu uljem u ime Božje, moleći se i ispovijedajući grijeh (usp. Jak 5,14). Ozdravljenja su znak Božjega kraljevstva, Isus je udijelio apostolima vlast liječiti bolesnike (usp. Mt 10,1). Bolest je znak stanja u kojem se grešan čovjek nalazi te ga duhovno ozdravlja.⁶⁴ O Isusovim su ozdravljenjima pisala sva četiri evanđelista na više mjesta, ponajviše kod evanđelista Luke koji je i sam bio liječnik. Luka piše o ozdravljenju opsjednutoga u Kafarnaumu (usp. Lk 4, 31), ozdravljenju Šimunove punice (usp. Lk 4, 38), ozdravljenju gubavca (usp. Lk 5, 12), ozdravljenju bolesne žene i uskrišenju Jairove kćeri (usp. Lk 8, 40), ozdravljenju zgrbljenje žene u subotu (usp. Lk 13, 10), ozdravljenju u subotu (usp. Lk 14, 1), Isus oprašta grijeh i istovremeno ozdravlja bolesne (usp. Mk 2, 5; Lk 5, 17-26).⁶⁵ Neka od čuda ozdravljenja vidimo u četvrtome Ivanovom evanđelju: ozdravljenje uzetoga kod Bethesde (usp. Iv 5, 1-9. 19-26), ozdravljenje slijepoga od rođenja (usp. Iv 9), Isus prašta grijeh uzetome i ozdravlja ga (usp. Mk 2,1-12), On riječima ozdravlja bolesne istjerujući iz njih zle duhove (usp. Mt 8,16). Djela apostolska također bilježe brojna čudesna ozdravljenja (usp. Dj 3,1 sl; 8,7 sl; 9,32; 14,8 sl; 28,8 sl). Dok je svijeta, bit će i patnje i bolesti, ali im je Krist dao vrijednost otkupljenja.⁶⁶ Iz toga se razloga zdravlje često definira kroz prizmu grijeha, bolesti, morala, spasenja i smrti. Biblijski i teološki pojam zdravlja zahvaća integritet čovjeka u cjelini, njegovo tijelo, dušu i duh. Iako Isus sebe ne naziva liječnikom, nazvan je liječnikom duše i tijela s obzirom na to da ozdravlja

⁶⁴ Usp. Xavier Léon-DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1993., 101-106.

⁶⁵ Usp. Antun JAPUNDŽIĆ – Richard PAVLIĆ, Teološko-antropološka dimenzija zdravlja. Kršćanski doprinos suvremenom poimanju zdravlja, u: *Diacovensia* 25 (2017.) 4, 605, 611.

⁶⁶ Usp. Xavier Léon-DUFOUR (ur.), *Isto*, 105-106.

i spašava čovjeka u cjelini. U Kristovim ozdravljenima može se uočiti kako tjelesno ozdravljenje ostavlja učinak i na duhovno zdravlje kada se povezuje s oproštenjem grijeha. Obraćanje prati tjelesno ozdravljenje, Krist ozdravlja tijelo, ali i dušu. Krist, pri susretu s ljudima koji ga dozivaju u pomoć, ulazi u interakciju koja potiče vjeru u Boga, nakon čega preko tjelesnoga iscjeljenja vrši cjelovito ozdravljenje. Isus ne poistovjećuje bolest s grijehom, već osobu gleda zasebno od njezina grijeha, čovjeka gleda kao Bogu slično biće da ga učini onakvim kakav je bio u trenutku stvaranja. Uvjet da bi osoba bila ozdravljena je prvenstveno čvrsta vjera Bogu i odnos s Njime.

Čovjek Biblije je misterij, posebno biće s onim što ima u sebi i što će imati i nakon smrti, s time nadilazi sva druga stvorenja. Čovjek je jedino biće koje je okrenuto ujedno i svojoj svrsi i svome cilju, Bogu, Onomu koji ga je stvorio. Zdravlje i bolest dvije su zasebne stvarnosti u čovjeku koje ga zahvaćaju svaka na svoj način, dok su istovremeno povezane. Zdravlje predstavlja najveće dobro u čovjeku te je od njega neodvojivo. Stoga, kada zdravlje pati, pati i cijeli čovjek. Zdravlje je i ljudska tajna težnja koja se ponajviše uviđa kada ga pogodi bolest, ali čovjek nije u mogućnosti da bude trajno zdrav, već samo relativno jer se trajno zdravlje na zemlji ne može potpuno zadobiti nikada, ono se postiže tek u kršćanskom eshatonu. Biblija zdravlje poistovjećuje s mirom, odnosno biti zdrav značilo bi biti u miru sa sobom te se to ujedno razlikuje od bilo koje definicije zdravlja koju daje službena medicina.⁶⁷

1.4. Zdravlje u nekim crkvenim dokumentima

Za crkveno učiteljstvo, kada se govori o misteriju boli i smrti, jedino Isus Krist rasvjetljava tu tajnu.⁶⁸ Bol i smrt su sredstva za svetost te se siromašni i potrebiti ujedinjaju s Kristovom boli na križu i stoga se nazivaju blaženima.⁶⁹ Drugi vatikanski koncil kaže da je Isus taj koji ozdravlja.⁷⁰ Isus Krist je jedini holistički liječnik svih ljudi.⁷¹ Čudesa koje Isus čini Katekizam Katoličke Crkve naziva mesijanskim znacima kako bi otkupio ljude i izbavio

⁶⁷ Usp. Antun JAPUNDŽIĆ – Richard PAVLIĆ, Teološko-antropološka dimenzija zdravlja, 604-610.

⁶⁸ Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Pastoralna konstitucija »Gaudium et spes« o Crkvi u suvremenom svijetu*, 7. prosinca 1965., 22.

⁶⁹ Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Dogmatska konstitucija »Lumen Gentium« o Crkvi*, 21. studenog 1964., 41.

⁷⁰ Usp. *Isto*, 46.

⁷¹ Usp. BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis. Postsinodalna apostolska pobudnica pape Benedikta XVI. Sakrament ljubavi. O Euharistiji, izvoru i vrhuncu života i poslanju Crkve, upućena biskupima, kleru i osobama posvećenog života i vjernicima laicima*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2007., 5.

ih bolesti grijeha.⁷² Katekizam Katoličke Crkve na bolest gleda kroz prizmu sakramenta bolesničkog pomazanja koji ima dvije uloge. Prva je uloga sjedinjenje s mukom Isusa Krista. Bolesnik dobiva posvećenje da se suživi s Kristovim otkupljenjem i mukom. To što čovjek trpi, rezultat je istočnoga grijeha i tu dobiva posve novu svrhu, čovjek postaje sudionik spasenjskog djela Kristova.⁷³ Druga uloga se odnosi na milost crkvenoga zajedništva. Bolesnik se stapa u svojoj bolesti s mukom Isusa Krista. Crkva se zalaže za dobro bolesnika, a bolesnik za posvećenje Crkve koja svoja trpljenja prikazuje Bogu.⁷⁴ Kongregacija za nauk vjere u dokumentu o eutanaziji kao smrti bez boli, odnosno naručenoj smrti navodi kako je patnja ona bol koju bolesnik osjeća u zadnjem stadiju svoga života te ona ima veliku ulogu kod Boga, u Njegovom spasenjskom naumu. Naime, ona je dio Kristove muke i žrtve koju je podnio za nas ljude. Nadalje, dokument Kongregacije navodi kako nije neobično da neki bolesnici odbijaju sredstva za ublažavanje tih bolova i svjesno uzimaju na sebe patnju da bi se približili Kristovoj patnji na križu.⁷⁵

Apostolsko pismo Ivana Pavla II., *Spasonosno trpljenje* govori o smislu ljudske patnje s biblijskoga i teološkoga gledišta. Patnja je sa Isusom Kristom postala otkupljenje, u patnjama čovjek sam sebe prevladava. Smisao patnje kao kazne za grijeh nije posve istinita zato što ne ukazuje svaka patnja na kaznu niti na grijeh koji je osoba počinila. Patnja kao kušnja ili ispit zrelosti još je jedan smisao patnje. Važno je i istaknuti odgojni segment patnje, odnosno ona čovjeka odgaja da se popravlja u svome životu. Naposljetku tu je i smisao patnje kao puta obraćenja, da se u njemu dogodi prosvjetljenje, da spozna milost Božju za sebe. Pokora služi da se ukloni zlo i ponovno uspostavi dobro u čovjeku sa sobom, s drugima i s Bogom. Čovjeku patnja služi da dokaže svoju moralnu i duhovnu zrelost, snaga i milost približavanja čovjeka Bogu. Krist, ne daje niti konkretan niti apstraktan odgovor na pitanje trpljenja čovjeku, već ga čovjek sam osjeti onoliko koliko je spreman sudjelovati u Kristovoj patnji. To je poziv Boga da ga se slijedi za spasenje svijeta po križu pa ga čovjek ne može spoznati svojim ljudskim naporima.⁷⁶ „U isto vrijeme s te Kristove razine, taj spasenjski smisao patnje *silazi na čovjekovu razinu* i, na određeni način, postaje njegov osobni odgovor.

⁷² Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, Glas Koncila, 1994. 549.

⁷³ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Isto*, 1521.

⁷⁴ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Isto*, 1522.

⁷⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, »*Deklaracija o eutanaziji*«, OR, 27. lipnja 1980.

⁷⁶ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Sai baba i/ili Isus Krist. Teološka prosudba Sai Babe, čudesnih ozdravljenja i vizije ujedinjenja svih religija*, Zagreb, Teovizija, 2007., 44-49.

I tada čovjek u svojem trpljenju nalazi unutarnji mir i na kraju duhovnu radost.“⁷⁷ Čovjek je radostan jer je u njemu nadiđena beskorisnost njegove patnje, sada zna zašto trpi i više mu patnja ne predstavlja teret i ta ga radost oblikuje.⁷⁸

2. Zdravlje u svjetonazoru New age-a

Prije samoga prikaza poimanja zdravlja u svjetonazoru New age-a, ukratko ćemo predstaviti glavne ideje New age-a kako bi se u nastavku rada imali na što referirati.

2.1. Fenomen New age-a

Opisna definicija New age-a ili Novog doba bi bila da je on labava mreža ili lanac različitih skupina koje povezuje ista paradigma u rađanju. „New age je, prije svega, metanetwork, odnosno mreža u koju su upletene mnoge druge mreže, zahvaljujući suvremenim sredstvima društvenoga priopćavanja, osobito internetu, armaturi virtualnog kontinenta.“⁷⁹ New age se kao fenomen pojavljuje još 1900. godine u Švicarskoj gdje je otvoren i prvi centar New age-a u Europi pod nazivom Monte Verità (Gora istine), što je ujedno i analogno kršćanskom brdu Sinaj gdje je Mojsiju objavljeno deset Božjih zapovijedi.⁸⁰ New age svoju ekspanziju doživljava i na druge dijelove svijeta 60-ih godina, Findhorn u Škotskoj, Esalen u Kaliforniji... U tome je razdoblju Kalifornija prolazila kroz novi buntovnički pokret nastao kao reakcija na američki materijalistički način života, protiveći se tehnološkoj revoluciji, potrošačkom društvu koje ne mari za ljudske slobode i autonomiju, ponajprije za duhovnu dimenziju čovjeka. Kroz sve materijalno za čime se jurilo, ostao je zapostavljen čovjek kao pojedinac, kao nositelj dostojanstva. Osim čovjeka i njegove uloge u društvu, zdravoga načina života, neke su od tema novoga pokreta bile i ekologija, uništavanje prirode, onečišćavanje okoliša, zraka kao posljedice industrijskoga razvoja i tehničkih dostignuća. Između ostaloga pokret je bio prožet mističnom dimenzijom, nečim

⁷⁷ IVAN PAVAO II., *Salvifici doloris - Spasonosno trpljenje. Apostolsko pismo biskupima, svećenicima, redovničkim zajednicama i svim vjernicima Katoličke Crkve o kršćanskom smislu ljudskog trpljenja*, III. izdanje, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2003., 26.

⁷⁸ Usp. IVAN PAVAO II., *Isto*, 27.

⁷⁹ Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*. Enciklopedijski priručnik, Split, 2014., 85.

⁸⁰ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 32.

onostranim. Kako se pitanje čovjeka negdje zagubilo na putu tehničkih otkrića, tako je ovaj pokret nastojao vratiti zanimanje za duhovnost, ali ne i za dogme i moral, a priključili su mu se i gurui s Istoka i *hipiji*. Shodno težnji za misticizmom i drugačijem nije bila rijetkost ni upotreba droga u svrhu tih mističnih doživljaja. Težilo se istraživanju, eksperimentiranju, kreativnosti do onih razina gdje su se supstance poput LSD-a koristile među studentima određenih fakulteta kako bi stvarali umjetnost punu psihodeličnih motiva. Smatrali su je sredstvom spoznavanja mistične strane svoje svijesti, ali su u isto vrijeme zanemarivali njenu opasnost.⁸¹ Pokret je New age-a težio preobrazbi svijeta i pojedinca. Osobna je preobrazba sredstvo evolucije u ovome pokretu te uči pojedinca da je jedino on tvorac svoga života. Zbog toga su osnovane i brojne institucije koje imaju razna terapijska obilježja, a bave se iskustvima ljudi, meditacijama, grupnim svjedočanstvima koji im to omogućuju.⁸² Također, problem predstavljaju izvori koji inspiriraju New age pokret, a ima ih pet. Prvi je judeokršćanstvo, odnosno pogrešna interpretacija kršćanskih pojmova (istine, mistike, Isusa Krista, Boga Oca, Duha Svetoga, anđela...), zatim znanost koja je od slučaja Galileja odvojena od vjere i teologije. Nadalje, sljedeći je izvor gnosticizam i gnoza koji sa sobom nose mnoge hereze, potom tu su i američka hipi kultura 60-ih godina prošloga stoljeća (ekološka svijest, feminizam, djeca cvijeća...), kao i zanimanje za egzotično, za religije dalekoga Istoka, orijentalnoga i mističnoga, za zdravlje i medicinu, jogu, reinkarnaciju, borilačke vještine, meditacije, tehnike iscjeljenja...⁸³

2.1.1. „Vibriram, dakle jesam“

Novo doba govori o velikim revolucijama u povijesti svijeta koje se oslanjaju na teme kao što su odbacivanje starih vrijednosti, ulazak u novo razdoblje te čovjekova potpuna preobrazba. Na medicinskom području New age najavljuje rađanje nove paradigme koja je nepomirljiva s Newtonovom fizikom i Descartesovom filozofijom. Descartesovo načelo „*Mislim, dakle jesam*“ New age zamjenjuje novom: „*Vibriram, dakle jesam*“. Zdravlje se i bolest u New age-u shvaća kao sklad ili nesklad božanskih energija koje povezuju sva bića u skladnu cjelinu (monizam). „U literaturi New agea značenje pojma 'energija' kreće se u rasponu od 'fluid', 'magnetizam', 'vibracija', 'val', 'instinkt', pa sve do 'svijest' (individualna ili

⁸¹ Usp. Michel LACROIX, *Ideologija New Agea*, 11-13.

⁸² Usp. Michel LACROIX, *Isto*, 18.

⁸³ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 73-76.

kozmička), 'duh' i 'božansko'. Iscjelitelji su u ovom kontekstu ili osobe obdarene izvanrednim sposobnostima ili pasivni energetske kanali. Kako bismo lakše prebrodili ovu zbrku, potrebno je osvijetliti izvor energije. Vizija prema kojoj je svijet ocean energije, odnosno vibracije, vuče korijene iz istočnog tantrizma.⁸⁴ „U do sada prezentiranom tantričko-ezoteričnom konceptu, preuzetom u New age, čovjek nije sveden samo na svoje vidljivo tijelo. Njegovo fizičko tijelo prati njegov nevidljivi dvojniki ili "suptilno" ("eterično" ili "energetsko") tijelo koje ga ne napušta, osim kada putuje u astralni svijet ili u snovima. Upravo to "suptilno" tijelo i njegovi energetske kanali kroz koje energija kola, te njegovi energetske centri (u Indiji zvani chakramâ), predmet su djelovanja svakog energetskog iscjelitelja, bioenergetičara, pranoterapeuta ili reiki majstora: svi oni teže ukloniti energetske blokade i uskladiti energije.“⁸⁵ Novi je čovjek New age-a stopljen s prirodom, jednak s božanskim, može ovladati potpuno svojim životom isključivo on sam, može čak nadjačati svoju smrtnost. To je gnostičko vjerovanje preplavljeno mistikom, a želi postati znanstvenom istinom koja donosi novu prekretnicu, novu paradigmu koju je potrebno znanstveno potvrditi.⁸⁶ Da bi čovjek bio spreman za tu novu eru koja dolazi, potrebna mu je potpuna preobrazba, promjena svega od temelja. Potrebno je da odbaci bolest staroga sistema, zapadnoga čovjeka otuđenoga i osamljenoga, potrebno je da postane slobodan od robovanja egoizmu. Nužno je toga se osloboditi, čovjek je pogrešno odgojen te živi s pogrešnim uvjerenjima da nije u mogućnosti nešto ostvariti.⁸⁷ U središtu je naglasak kako sve promjene dolaze od čovjeka i ovise isključivo o njegovoj volji, na primjer pojam „problem“ ne postoji, već je to ljudska pogrešna procjena. Ta preobrazba u čovjeku ovisi također o odluci da će je i biti. Ništa se neće promijeniti dok *Ja* tako ne odlučim. Sljedbenici ovoga pokreta smatraju kako je čovjek duboko otuđen, da je žrtva pogrešnih tradicionalnih uvjerenja, medicinskih praksi i tehnološkoga napretka. „Navod o otuđivanju medicine implicira da ona prije nije bila otuđena, a sada jest. Za otuđenje je navodno kriva suvremena tehnologija.“⁸⁸ Newageri smatraju kako sve što čovjek zamisli, može pretvoriti u djelo određenom „manifestacijom“ privlačenja *kako zračiš tako privlačiš*, te da bi se čovjek mijenjao, mora odbaciti sva druga pogrešna vjerovanja.

⁸⁴ Josip BLAŽEVIĆ, *Medicina New Agea* (1). Vibriram, dakle postojim, (4/2003) u: http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver04_03/vodenjak.htm., br. 4/2003. (18.3.2023.).

⁸⁵ Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*.

⁸⁶ Usp. Michel LACROIX, *Ideologija New Agea*, 58.

⁸⁷ Usp. Michel LACROIX, *Isto*, 40-41.

⁸⁸ Matko MARUŠIĆ, *Kritička prosudba nekonvencionalnih iscjeliteljskih tehnika*, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 330.

2.1.2. Zdravlje u New age-u

Službena je medicina ograničena na liječenje određenoga organa i bolesti u ljudskome tijelu (rascjepkanost specijalizacija) te je zanemarila posvetiti se cjelini ljudskog zdravlja. Za to se zalaže nekonvencionalna medicina sa svojim terapijama koje bi trebale iscjeljivati čovjeka holistički, cjelovito. Stoga, holistička medicina ili medicina New age-a značaj daje duhovnoj kategoriji i u ljudskim fizičkim oboljenjima, u izlječenju. Ta je povezanost duha i tijela interpretirana kroz indijski sistem čakri. Bolest, kao i patnja u New age-u, čovjeku dolaze zato što je činio stvari koje su protuprirodne jer je osoba zdrava u New age-u onda kada je u skladu s prirodom, što se onda vezuje i za materijalni uspjeh. Službena medicina nema lijek kojim bi iskorijenila smrt, već samo može raditi na liječenju ljudi od bolesti za života i boriti se za sprječavanje prerane smrti.⁸⁹ Ipak, neki iscjelitelji New age-a smatraju da čovjek ne bi trebao ni umirati. Čovjek se može osloboditi patnje zahvaljujući samoostvarenju, odnosno neiscrpnom izvoru našega ljudskoga potencijala koji je neiskorišten i treba ga iskoristiti na pravi način, potrebno je doći u dodir s božanskim u nama, do onoga što je u nama otuđeno.⁹⁰ „New Age smatra da se izvor iscjeljenja nalazi u nama i da ga možemo postići stupajući u dodir s našom unutarnjom, odnosno s kozmičkom energijom.“⁹¹

Primjer dodira s božanskim su promijenjena stanja ljudske svijesti i njene percepcije stvarnosti, bila ona izazvana različitim opojnim sredstvima (droga) ili preko metoda i tehnika koji proširuju našu svijest (transpersonalna psihologija). Kao stručnjaka za to područje smatra se šamanom, odnosno to je osoba koja je u stanju biti između čovjeka i božanstava. New age tehnike iscjeljenja izvore crpe od drevnih tradicija, preko ezoterije do psihologije i dr.

Govor o zdravlju i produženju života usko su povezani. Primjerice reinkarnacija koja označava nadu u moguće rođenje u nekome boljem stanju i životu ili potpuna lišenost neophodnoga rađanja uopće. Ciklička svijest koja u reinkarnaciji luta iz jednoga tijela u drugo te predstavlja individualno učenje pojedinca - i dio kozmičke evolucije. Kada se dotičemo eshatologije spasenja u kršćanstvu, reinkarnacija je ta koja pojam pakla uklanja. Onoga trenutka kada se tijelo odvoji od naše duše, osoba je u mogućnosti ponovno gledati svoj život u prošlosti kroz prakse meditacija i snova, ali i kada se tijelo ponovno sjedini s dušom, moguće je vidjeti i u budućnost. Dualizam je neophodno nadvladati, jer tijelo odvojeno od duše nema veliku mogućnosti prosvjetljenja. New age pogrešnim smatra dualizam koji je

⁸⁹ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 361.

⁹⁰ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o „New Ageu“*, Split, Verbum, 2003., 24-25.

⁹¹ PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 25.

korijen helenističke kulture, odnosno razlike između čovjeka i prirode, stvorenja i Stvoritelja, duše i tijela. New age također kritiku daje znanstvenoj revoluciji, nastojanjima da se duh svede na materiju, dušu kao sporednu u tjelesnim stanjima. Holizam i cjelovitost je ono što obilježava medicinu i brigu o zdravlju u New age-u kao i čitav pokret koji je globalizirajući.⁹²

2.1.3. Neke iscjeliteljske tehnike New age-a

Tehnike nalik inicijaciji, koje osobe koriste na putu ozdravljenja u New age-u, često podrazumijevaju vježbe disanja, meditacije, mantre, pjevanje (npr. joga, meditacije...) Provizorno izvješće *Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o „New Ageu“* Papinskog vijeća za kulturu i Papinskog vijeća za međureligijski dijalog pod naslovom „Zdravlje – zlatni život“ (u broju 2.2.3.) donosi cijeli spektar praksi što ih promiče New Age. Neke su od terapija New age-a: theta healing, reiki, pranoterapija, bioenergija, regresoterapija, biofeedback, masaže i razne vrste „bodywork“ (primjerice ergonomija, Feldenkraisova metoda, rolfing, liječenje dodirom itd.), meditacija, vizualizacija, kristaloterapija, koloroterapija, terapije reinkarnacije, aromaterapija i glazboterapija na principu čakri...

Polazišta su konvencionalne medicine i medicine New age-a različita. Klasična se konvencionalna medicina temelji na egzaktnim činjenicama i liječi simptome bolesti, zanima je oboljeli organ pacijenta. Liječnik je u liječenju pacijenata emotivno neutralan, a pacijent ovisi o pomoći liječnika, liječnik predstavlja autoritet. Bolest i patnja negativni su pojmovi, bolest je objekt, a intervencije predstavljaju upotrebu lijekova ili operativnih zahvata. Tijelo predstavlja stroj koji se osjeća ili dobro ili loše. Tijelo je odvojeno od uma, psihičke bolesti pripadaju psihijatrijskoj struci gdje um nije prvi razlog pojave fizičkih bolesti, već je sekundaran. Sugestivne se moći dokazuju kroz efekt placeba. Preventivno liječenje se postiže dijetama, fizičkim aktivnostima tijela, uzimanjem vitamina i minerala, ne konzumacijom duhana i sličnim. Medicina New age-a znatno je drugačija jer ona nastoji ukloniti uzroke bolesti kod pacijenata tako da brine o čovjekovoj duši, duhu i tijelu zajedno. New age medicina drži da je emotivno stanje iscjelitelja dio procesa ozdravljenja te su pacijent i iscjelitelj partneri u tom procesu. Bolest i patnja pokazatelji su nesklada u osobi gdje je bolest proces, a intervenira se najčešće psihoterapijom, vježbama i sličnim. Tijelo je gledano kao energetsko polje unutar svih drugih polja što ga okružuju. U New age medicini se nastoji

⁹² Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 25-27.

postići najbolje zdravlje pojedinca naglašavajući ljudske vrijednosti. Sklad uma i tijela najvažniji su, a um je prvenstveno glavni za pojavu bolesti tijela, placebo efekt je dokaz da je istina kako je um za to zaslužan. Intuicija je iscjelitelja jako važna u dijagnostici i procesu ozdravljenja, a prevencija se očituje u kvaliteti odnosa s drugima, radu i sjedinjenju uma, duha i tijela u čovjeku.⁹³

Važno je potpuno isprazniti svijest od ovozemaljskih svakodnevnih briga kako bi se postigla otvorenost idealnom blagostanju, da bi se ušlo u sebe. Cilj je New age tehnika da se čovjek potpuno upozna sam sa sobom, svojim tijelom i mislima, da postane svjestan svega u njima, da ih potpuno istraži (otkucaja srca, temperature, živaca, disanja...). Osobu se uspoređuje s čitavim univerzumom, s nečim sasvim malenim kao što je čestica te s nečim suprotnim kao što je ocean. Sljedbenici smatraju da imaju moć nad svijetom te na taj način vjeruju u besmrtnost odnosno u ponovno rođenje, reinkarnaciju, vjerovanje u prošle živote. Sve je trenutke moguće iznova iskusiti, doživjeti, osjetiti. Ništa nije nepovratno. Takav način razmišljanja ne ostavlja mjesta strahu od smrti, također za njih ne postoji konačnost, već naglašavaju da se čovjek podsjeti da je on sam Bog.

2.1.4. Antropološki korijeni

U New age-u ne postoji osoba kao individuum sa svojim dostojanstvom, jedinstvenošću, slobodnom voljom, razumom, stvorena na sliku Božju.⁹⁴ Pojam je osobe kao takve obilježje zapadnjačke kršćanske tradicije, dok je New age preuzeo tantričku antropologiju koja čovjeka vidi kao biće koje različito „vibrira“, odašilje određenu vibraciju više ili niže frekvencije u Svemir (više vibracije-sreća, niske vibracije-tuga). Razina frekvencije ovisi o raspoloženju osobe, njezinome stanju. Dakle, zanimanje je newagera usmjereno na istraživanje čovjekovoga zdravlja na energetskom nivou. Stvorila se jedna čitava kultura *brige za zdravlje* pojedinca. Jedan je od razloga zašto ljudi pribjegavaju alternativnim načinima iscjeljenja i nemoć klasične medicine i njena (ne)učinkovitost, kao i pogreške u medicini.⁹⁵

⁹³ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 345.

⁹⁴ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Antropološka osnova nekih alternativnih iscjeliteljskih tehnika u interkulturalnom kontekstu*, u: *Bogoslovska smotra*, 81 (2011.) 2, 354.

⁹⁵ Usp. Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika. Kontekstualno promišljanje o poimanju zdravlja i bolesti u suvremenom društvu*, 26.

Provizorno izvješće *Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o „New Ageu“*, Papinskog vijeća za kulturu i Papinskog vijeća za međureligijski dijalog pod naslovom u ranije navedenom broju (2.2.3.) prvi puta spominje indijski sustav „čakri“ kao okosnice zdravlja. „S gledišta New Agea, bolest i patnja potječu od djelovanja protiv prirode. Kad je netko u skladu s prirodom, može se nadati mnogo zdravijem, pa i materijalno uspješnijem životu. Prema nekim iscjeliteljima New Agea, zapravo ne bismo trebali ni umirati.“⁹⁶

U nastavku rada će se usporediti dvije antropologije, odnosno kršćansku personalističku s tantričkom antropologijom na bazi čakri kako bi se bolje razumjelo njihovo razilaženje. Čakre je zapadni čovjek preuzeo iz hinduističke tradicije (točnije, iz tantrizma). U tantrizmu duhovna evolucija, rad na čakrama, služi u svrhu postizanja spasenja. Izmještanjem čakri u ideologiju New age-a dogodila se i njihova inverzija. Čakrama se u New age-u počelo manipulirati u svrhu postizanja (holističkoga) zdravlja pri čemu je zdravlje postalo i sinonim za spasenje. U osnovi je riječ o filozofsko-teološkom, a ne organskom pojmu, pri čemu je lociranje čakri u fizičkome tijelu i njihovo traženje suvremenim tehničkim instrumentima bez vrijednosti za ovu raspravu.

Ekvivalent je čakrama u zapadnoj kulturi pojam osobe koji također nije biološki, nego filozofsko-teološki pojam. Razviti osobnost do maksimuma, ostvariti puni potencijal ljudskoga bića u najizvršnijem smislu prema Božjem promislu, to je u kršćanskoj teologiji pojam za svetost. Dvije se antropologije, personalistička i tantrička, mogu uspoređivati samo na filozofsko-teološkoj razini. Iscjeliteljske tehnike koje počivaju na tantričkoj osnovi sadrže duhovnu komponentnu i više su od tzv. „alternativne medicine“, one su uporište duhovnosti New age-a. Ono na što se ovdje misli kada se upotrijebi pojam zdravlja je holističko zdravlje osobe, kako tjelesno tako i duhovno zdravlje. S gnostičkoga aspekta čovjek je dualno biće, sastoji se od tjelesne i duhovne dimenzije, duše i tijela. Konvencionalna medicina pokušava izliječiti bolesti koje zahvaćaju ljudsko tijelo i psihu, pronaći uzroke istih, kao i načine kako se od njih preventivno zaštititi.⁹⁷ Čakre su okosnica spasenja tantrističke antropologije. Sinkretizam prožima sve tehnike Novoga doba. Ljudi se generalno oslanjaju na doživljaj

⁹⁶ PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 25.

⁹⁷ Usp. Usp. Marica MILETIĆ-MEDVED, Status Quaestionis, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 34.

svijeta koji je impresioniran istočnjačkim kulturama, dalekim zemljama kako bi se odmakli od žamora ovoga života koji je suprotan od onoga čega se nastoje domoći.⁹⁸

2.1.5. Iscjeliteljske tehnike New age-a u Hrvatskoj

New age terapije nisu zaobišle ni Hrvatsku. Promicanjem se medicine New age-a u Hrvatskoj otvaraju mnoga pitanja i izazovi, kako za javno zdravstvo, tako i za samu kršćansku teologiju. Širenje ideja New age-a kroz alternativnu medicinu kod nas je započelo još za vrijeme Jugoslavije. Prvi je jugoslavenski skup o graničnim područjima znanosti održan u Zagrebu 15. - 17. studenoga 1985. uz sudjelovanje stranih iscjelitelja kao što je K. Sherwood.⁹⁹ Teme su spomenutoga Prvog jugoslavenskog skupa najbolji nagovještaj onoga što će se kasnije integrirati u iscjeliteljske tehnike New age-a, a odnosi se na „svete energije“. Iz sadržaja izdvajamo:

Bioenergija i joga

Vizije i droge

Prilog proučavanju mogućnosti praktične primjene radiestezijske

Dodirom do zdravlja

Emocionalno u procesu liječenja kroničnih bolesti

Refleksološka zonalna terapija

Primjena radiestezijske u terapiji bioenergijom

Intenziv direktnog iskustva istine

O mogućnostima redukcije neuspjeha bioenergoterapije

Općenito o energiji, s posebnim naglaskom na bioenergiji i psihičkoj energiji

Usporedna promatranja efekata treniranja ljudskog organizma organskom i bioenergijom

Biodinamička metoda – poljoprivreda budućnosti

Iskustva i rezultati u evaluaciji učinka bioenergije na bolesnika s insuficijencijom arterijske cirkulacije donjih udova

Psihodinamika grupe bolesnika tokom tretmana bioenergijom

Nenadležnost nadležnog

⁹⁸ Usp. Josip BLAŽEVIĆ (ur.), Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika. Kontekstualno promišljanje o poimanju zdravlja i bolesti u suvremenom društvu, 27.

⁹⁹ Usp. A.G. Prvi jugoslavenski skup o graničnim područjima znanosti (zbornik radova), Zagreb, 1985.

Ovim skupom kao da je otvorena Pandorina kutija koja je rušenjem Jugoslavije i nastupom demokracije Hrvatsku pretvorila u Eldorado raznih sekti i terapija.

U više je hrvatskih časopisa bilo govora o alternativnim terapijama i liječenju. Godine 1997. i 2000. izlazi „Arena“, izdvojeno izdanje časopisa pod naslovom *Najveći hrvatski iscjelitelji*, u kojemu se predstavilo iscjelitelje hrvatske alternativne medicine s njihovim terapijama. 2011. godine osnovana je udruga pod nazivom *Prirodna medicina*, a *Drugi kongres prirodne medicine* bio je održan u listopadu 2012. godine.¹⁰⁰ Tendencija prema zdravlju New age-a uzima maha pa se organiziraju stručni i znanstveni skupovi koji analiziraju ovaj fenomen. Neki su od njih: interdisciplinarni znanstveni simpozij pod nazivom „*Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*“ u Zagrebu od 13. do 15. studenoga 2009., kao i interdisciplinarni, multikonfesionalni i internacionalni simpozij „*Vjera i zdravlje*“ održan 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu. Hrvatska udruga za prirodnu, energetska i duhovnu medicinu (HUPED) je krovna organizacija koja objedinjuje alternativne i ezoterijske terapije i uspostavlja suradnju s raznim državnim i gradskim institucijama. Hrvatska udruga za prirodnu, energetska i duhovnu medicinu (HUPED) osnovana je 28. veljače 2000. u kojoj medicina New age-a dobiva svoje mjesto. Navedena je udruga krovna organizacija koja okuplja terapeute nekonvencionalne medicine. Takve se osobe terapeuti mogu baviti poljem prirodne, energetske ili duhovne medicine, ali pritom surađuju s Ministarstvom zdravstva Republike Hrvatske. Udruga se HUPED, prema njihovim riječima, bavi nadgledanjem i proučavanjem rada vjerskih zajednica, crkava, sekti kao i pojedinaca s ciljem da se utvrdi kako oni nisu štetni za zdravlje ljude.¹⁰¹ Doc. dr. sc. Marica Miletić-Medved smatra da je energetska medicinu teško objektivno ispitati i da za nju ne postoji široko prihvaćeno znanstveno pojašnjenje.¹⁰² Nadalje, on navodi kako alternativnoj i komplementarnoj medicini nedostaju prije svega dokazi o njihovoj učinkovitosti te da nemaju racionalnoga temelja. Također smatra da ih nije dozvoljeno koristiti.¹⁰³ Kao otvoreno pitanje ovaj rad ističe potrebu jasnijega stava Crkve o svakoj pojedinoj terapiji, barem onim raširenijima.

¹⁰⁰ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 346-347.

¹⁰¹ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 347-348.

¹⁰² Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 360.

¹⁰³ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 360-361.

2.2. Izazovi nove ideologije

Fenomen je New age izazov koji treba shvatiti ozbiljno. Može se govoriti kako je ovdje riječ o opasnom obliku totalitarizma i globalizacije gdje čovjek gubi vlastiti identitet.¹⁰⁴ Pokret je New age-a uzeo maha među ljudima stvarajući novu opasnu ideologiju koja bi dominirala manipulacijom sadržaja koji pripadaju psihologiji, medicini, astrologiji, teologiji, kao i metodama i tehnikama. Osim rada na svome zdravstvenom, emocionalnom, mentalnom, duhovnom, društvenom životu, New age potiče u osobi i ono božansko što je sukladno sektaškim vjerovanjima.¹⁰⁵ „Tehnike novoga doba mogu voditi pranju mozga kakvo se primjenjuje u sektama.“¹⁰⁶ Novo se doba ušuljalo u svijet pod krinkom zanimanja za zdravlje čovjeka, spašavanje planeta, ekološke katastrofe, krize gospodarstva, neimaštine, pada povjerenja u institucije, u Crkvu i politiku. Čovjek je New age-a začetnik i sredstvo promjene, dakle postavljen je ispred svih i svega, odnosno podrazumijeva se ako čovjek promjeni pogled na svijet i taj će se svijet izmijeniti. Newageri nastupaju s parolom kako je ključna svijest, samo je ona djelotvorna te kako s nama sve počinje. „Promjeni li se individualna svijest, i sam svijet će se promijeniti.“¹⁰⁷ Postale su apsurdne ideje nove paradigme da je sve oko nas stvar naše percepcije. Bitno je u čovjeku iskorijeniti dotadašnju vezu sa kulturom, religijom, tradicijom, rutinom te iz korijena promijeniti njegovu prošlost, njegovu svakodnevicu i njegovu budućnost. Dok tradicionalna medicina ima svoje korijene u povijesti i služi liječenju i prevenciji zdravlja svih ljudi, medicina New age-a koja se pojavila diljem svijeta nema profesionalnu kompetenciju da bi se odobrila kao ispravna.¹⁰⁸ Kršćanstvu koje nudi ozdravljenje preko kojeg Bog djeluje u čovjeku snagom Duha Svetoga, zazivanjem imena Gospodnjeg, svetaca, obredima polaganja ruku, pomazivanja uljem i slično, i ozdravljenje koje nudi napredna klasična medicina, ne trebaju se isključivati, već naprotiv paralelno se potpomažu.¹⁰⁹ Crkva i medicina su u službi čovjeka. Prva se brine za njegovo spasenje, druga za ozdravljenje i nisu u sukobu.

¹⁰⁴ Usp. Michel LACROIX, *Ideologija New Agea*, 106.

¹⁰⁵ Usp. Michel LACROIX, *Isto*, 89.

¹⁰⁶ Michel LACROIX, *Isto*, 77.

¹⁰⁷ Michel LACROIX, *Isto*, 83.

¹⁰⁸ Usp. Bruno ATALIĆ, Smjene paradigma u povijesti medicine, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 70.

¹⁰⁹ Usp. ODBOR ZA NAUK, KONFERENCIJA SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA, Smjernice za procjenu reikija kao alternativne terapije, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 432-433.

New age posebnu važnost daje osobnom instinktu koji čovjeka svodi na pripadnika ljudske vrste, a ne na osobu sa svojim dostojanstvom. Što će ostati od čovjeka ako instinkt za preživljavanjem i zdravlje postanu apsolutna norma, moglo se djelomično vidjeti na primjeru koronavirusa. Svijet je iskusio višegodišnji strah i paniku od koronavirusa gdje je izolacija i odmak od ljudi postajao svakodnevnica. U samoći se i otuđenju čovjek strahovito odmakao od iskustva Božje blizine. Svjedoci smo reduciranoga vjerskog života u spomenutome pandemijskom vremenu, ograničenja kretanja i zabrana odlaska u Crkvu. Potrošnja se lijekova u to vrijeme povećala, a farmakologija procvjetala. Sveta misa praćena je preko televizora ili radio prijemnika, nestalo je određenih liturgijskih praksi (blagoslova, pružanja znaka mira, blagoslovljene vode...). Nametnuto je ljudima udaljavanje od Crkve, obitelji, dragih ljudi, uvedena je kontrola kretanja, a čovjek je stjeran u samoću, tjeskobu i razmišljanje, u samoga sebe. Dakle, izoliran je od svijeta što ga je dovelo do stanja očaja i depresije čiji porast bilježimo u tome vremenu. Tada je najvišu vrijednost predstavljalo zdravlje, njemu se težilo. Zbog spašavanja zdravlja dokinuta su i temeljna ljudska prava, pravo na slobodu kretanja i slobodno ispovijedanje vjere. Postalo je normalno razmišljanje da čovjek jedino sam sebi može pomoći. Kako je pandemija jenjavala, ostala je praksa ograničenoga života u mnogočemu, a nekima je postala i izgovorom za mnoge aktivnosti i navike. Shodno tome, i udaljavanje od Crkve zadržalo se kod nekih pojedinaca, nastavilo se i dalje praćenje svete mise nedjeljom preko televizora umjesto fizičke prisutnosti i primanja Tijela Kristova na njoj.

Stvara se ideologija cjeline, univerzalnosti, odbacuje se pojedinačno, humano. Zabranjena je svaka kritika, pobuna protiv sustava vrijednosti kao i privrženost nekoj drugoj ideologiji, sve je jednodimenzionalno i isključivo zemaljsko. Nema mjesta moraliziranju, filozofiranju, raspravama, postoji samo konkretno i učinkovito razmišljanje koje se ne gubi u magli dokolice.¹¹⁰ Suprotno od zapadnjačkoga razmišljanja, tradicionalnih vrijednosti, monoteističke religije, odvajanja prošlosti i budućnosti, zemaljskoga i nebeskoga, čovjeka (konačno biće) i Boga (beskonačno i transcendentno biće), svijesti o smrtnosti, muško-žensko, imanentno – transcendentno, New age je sve to relativizirao, sjedinio u jedno.¹¹¹ Oskvrnjen je Bog i savršeni svijet koji je čovjeku nedokučiv, tu je ljepota našega misterija, temelj tradicije kršćanske vjere. „Bog se ne otkriva svojim stvorovima. Sama ljepota je pod znakom udaljavanja i budi nostalgiju za nedostupnom stvarnošću.“¹¹² New age svjetonazor je duboko pustio svoje korijene u našu civilizaciju i u ovo 21. stoljeće u kojemu samo odgoj

¹¹⁰ Usp. Michel LACROIX, *Ideologija New Agea*, 91-93.

¹¹¹ Usp. Michel LACROIX, *Isto*, 100-103.

¹¹² Michel LACROIX, *Isto*, 101.

budućih naraštaja može promijeniti ovu „paradigmu“, usmjeriti pogled na prave vrijednosti i istine prvenstveno čovjekova identiteta (tko je on, odakle dolazi), njegove vjere i tradicije te će na taj način nove generacije odrastati u razumne i razborite ljude kritičkoga razmišljanja, religiozne i slobodne, izgrađene ličnosti.¹¹³

2.2.1. Izazovi za medicinu

U kršćanstvu je jedna od karizmi dar liječenja, dok danas s druge strane društvom vlada sekularizacija sve većega broja laika, a iz bolničkih ustanova izbacuju se kršćanski motivi, križevi i drugi predmeti. Vrijeme u kojem živimo odiše dehumanizacijom. Između ostaloga s ovime jača i depersonalizacija medicine.

Teološko se shvaćanje više produbljuje pa se i medicinski djelatnici počinju okretati duhovnom, odnosno učincima vjere na ljudsko ozdravljenje, stoga je potrebno da znanstveni pristup uspostavi dijalog s vjerskim da bi se čovjeku pružila adekvatna i najbolja moguća briga za zdravlje. Pojam zdravizma javlja se kao postmoderni sindrom želje za zdravljem i vječnom mladošću, a odrazio se i na samu Crkvu. Potom slijede i hedonistički načini života i uživanja, kult tijela i slične težnje. Pretjeranom konzumerizacijom lijekova samo se doprinosi farmaceutske industriji koja rabi lijekove i iz čisto preventivne svrhe, za očuvanje zdravlja. Proglašavanje zdravih ljudi bolesnima i razvoj tabletomanije pogoduju jatrogenim bolestima kod ljudi. To je ona vrsta bolesti koju je sam liječnik izazvao kod pacijenata, a treba spomenuti razne situacije u kojima liječnik pogriješi. Sve je navedeno rezultat kulture koja je dvojaka. Naime, s jedne strane čovjeku nudi užitak i blagostanje, dok s druge frustraciju zahvaljujući istome. New age propagira stav da je zdravlje jednako duhovnom uzdizanju, stoga se ono duhovno pokušava implementirati kroz brige za vanjsko tijelo. Tome imamo za posljedicu činjenicu da se religioznost mjeri po tome koliko ona pridonosi ljudskom zdravlju. Zaključno s tim, s jedne se strane čovjeku nameće ideologija kojom vladaju uvjerenja da molitva liječi i da paranormalne sile na to utječu, dok s druge strane za to čovjek još nema nikakva znanstvena dokaza. Nadalje, tu je i mišljenje da je religija najvažnija za bilo kakav vid ozdravljenja, dok se s druge strane to negira. Potom slijedi mišljenje da duhovnost štiti ljude od bolesti te da osobe koje su više u vjeri ne obolijevaju za razliku od onih koji to nisu,

¹¹³ Usp. Michel LACROIX, *Isto*, 107.

što nije točno već su samo podložne manjem riziku od bolesti.¹¹⁴ Suvremenoj medicini manjka empatije za njene bolesnike zbog čega ljudi i pribjegavaju New age iscjeliteljima.

Holistička briga za zdravlje uključuje duh, dušu i tijelo te je nemili događaj Galilea na Zapadu donio prekriveni rascjep između Crkve i znanosti gdje se Crkva ograničila isključivo na brigu za duhovno, a znanost za tjelesno zdravlje. Jedino kome je ovaj razdor išao u prilog su upravo šarlatani i nadrilječnici bez kvalifikacije za bilo kakvo holističko ozdravljenje koje su bez obzira na to svejedno pružali, stoga se postavlja pitanje jesu li oni doista ozdravljali ili samo prodavali zdravstvene usluge? Duh, duša i tijelo su neodvojivi te se ne mogu gledati zasebno, što je New age dobro istaknuo.

Medicina i kršćanska teologija uočavaju problem te odvojenosti. Nužna je suradnja Crkve i medicine, recipročno poštovanje svih komponenti ljudskoga bića, duha, duše i tijela. Klasična medicina više treba razvijati osobni pristup pacijentu, empatičnost i humanost nasuprot prevladavajućoj depersonalizaciji i tehnokraciji medicine, kao i da poštuje potencijale vjere u procesu iscjeljenja. Konvencionalnoj medicini, od koje danas bolje nemamo, zahvaljujemo zbog uspješnih izlječenja mnogih bolesti, liječnici i psihoterapeuti ne moraju biti vjernici da bi u svome poslu bili izvanredni. Za vjernika koji ne odbija pomoć liječnika, Isus Krist će ostati liječnik *par excellence*, a za liječnika vjernika i vječni model humanoga pristupa pacijentu molitva je upravo poželjna kako bi postavili pravu dijagnozu i odredili lijek.¹¹⁵ Poštovanjem holističkoga pristupa čovjeku, Katolička Crkva ističe da nema holističke terapije koja bi čovjeka mogla spasiti od grijeha i smrti kao njegove posljedice.¹¹⁶ Brojne terapije New age-a počivaju na ezoterijskoj antropologiji istočnjačkih religija, a posezanjem za njima, pojedinac je uvučen u svjetonazor koji je u suprotnosti sa znanstvenom slikom svijeta i kršćanskom (personalističkom) antropologijom. Potraga za zdravljem završava u prihvaćanju svjetonazora New age-a, a da to klijent ni ne zapazi. Slično i trgovine zdrave hrane promiču „religiju kroz želudac“ u smislu da hrani koju priređuju pridaju posebna svojstva koja su se stekla ezoterijskim uzgojem, praćenjem mjesečevih mijena, energija, itd. (npr. biodinamička poljoprivreda Rudolfa Steinera, makrobiotika...)

¹¹⁴ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 324-326.

¹¹⁵ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 709.

¹¹⁶ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 366.

2.2.2. Izazovi za Crkvu

Sve religije imaju terapijska obilježja, ali je njihova misija uzvišenija od tjelesnoga ili fizičkoga zdravlja, njihovo je poslanje spasenje koje, u osnovi, ne isključuje zdravlje, nego mu pogoduje. Kao molitvu za ozdravljenje u kršćanstvu, tako molitvu i traženje ozdravljenja od Boga imamo i u drugim religijama, ali na različite načine. Sve one vjeruju u moć molitve kao iscjeljenja duha i tijela, vjeruju u mir koji ona donosi, besmrtnu dušu, naglašavaju kako je bitan za to moralan način života te navode kako je čovjek nesvršen bez pripadanja religiji koja je izravan odnos Boga i ljudi.

Dokument Papinskog vijeća za kulturu i međureligijski dijalog, *Isus Krist – donositelj vode žive*, donosi kršćansko promišljanje o New age-u i navodi kako je nužno da vjernici katolici spoznaju pravi katolički nauk i duhovnost kako bi mogli prosuđivati o fenomenu New age-a. Potrebno je da Crkva i njeni članovi inzistiraju na stalnom obnavljanju poruke evanđelja koja bi preoblikovala sve koji je prihvate.¹¹⁷ Sve je manja potreba pripadnosti nekoj instituciji a sve veća potreba odbacivanju službenih normi i uvjerenja. Stvara se kult pojedinca, čovjeka gdje se religiju kao takvu suzbija u područje intime što samo pospješuje slavljenje sakralnosti ljudske osobe. Novo evanđelje koje propagira uspjeh i kulturu potrošača rađa sve više ljudi kojima je u redu biti pripadnikom New age-a, dok je istovremeno deklarirani katolik. Dvostruka pripadnost predstavlja novi izazov za suvremenu Crkvu. Ljudi iz New age-a iz kršćanstva i drugih religija uzimaju ono što im se iz njih dopada, to je vrijednost kulture Zapada gdje se svetim predstavljaju ideja slobode, autentičnosti, neovisnosti... Tehnološka je revolucija stvorila uvjete lake komunikacije što je doprinijelo brzom širenju New age-a među svim generacijama, posebno internetom koji je bliži mlađoj populaciji, pa mnogo od onoga što se tamo prikazuje kršćanskim, zapravo nije u skladu s naukom Crkve. Moderna kultura Zapada prihvaća Darwinovu teoriju evolucije koja upućuje na tajne sile prirode i duha gdje se širi relativizam i ravnodušnost prema religiji i Crkvi pa je zavladała sve veća zainteresiranost prema drevnim religijama, učenjima, obredima i mudrostima dalekog Istoka koji odišu gnosticizmom i ezoterijom, što je nespojivo s Katoličkom Crkvom, što govori i Ivan Pavao II.¹¹⁸ Crkva će djelovati učinkovito ako su prenosioci njene poruke pripremljeni i jaki u prenošenju autentičnoga kršćanskog nauka. Osobe se u New age-u zalažu za pristup zdravlju koji se sastoji od spoja klasične medicine i

¹¹⁷ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 5-6.

¹¹⁸ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 8-12.

tehnika samoiscjeljenja.¹¹⁹ Ljubav predstavlja energiju, visoku vibraciju, tajnu zdravlja, sreće i uspjeha gdje osoba mora pronaći svoje mjesto. Iscjelitelji New age-a zagovaraju pronalazak ravnoteže između svih dijelova u svemiru da bi naučili djelovati pravilno u svome životu u skladu sa svime oko nas. Klasična se medicina usmjerava na liječenje bolesti koje su vezane za pojedinačni dio u tijelu čovjeka, ne mogu liječiti ljudsko tijelo cjelovito. Iscjeljenje umjesto liječenja nužno je u alternativnim terapijama pa se holističko zdravlje oslanja na primat duha u ozdravljenju tijela. Naglašava se ta veza između duha i tijela u osobi, u njenom imunološkom sistemu tj. indijskom sustavu čakrâ. Čovjek je bolestan i pati ako je radio djela protiv prirode te je prekinuo sklad s prirodom. Zdrav čovjek u skladu je s prirodom. Holističko zdravlje uvriježeno je u drevnim, ezoteričkim kulturama, a terapije kao što su akupunktura, kiropraktika, biofeedback, homeopatija, masaže, tjelesne vježbe, meditacije, vizualizacije, kristaloterapija, aromaterapija, glazboterapija, terapije koje uključuju reinkarnaciju i slično, dio su tehnika samopomoći čije se iscjeljenje nalazi u nama, zdravlje postizemo ako smo u kontaktu s kozmičkom energijom u nama. Pod zdravljem podrazumijevaju produženje života pa ovdje do izražaja dolazi pojam reinkarnacije.¹²⁰ Reinkarnacija predstavlja evolucijski proces do čovjekovoga postojanja božanskim, odnosno napredovanje duše prema savršenstvu, a reinkarnira se ona energija u pojedincu koja je dio kozmičke energije, stoga newageri smrt smatraju prelaskom iz jednoga tijela u drugo tijelo.¹²¹ Postoji nadanje da će se čovjek ponovno roditi u nekom boljem stanju ili da će se na koncu potpuno osloboditi toga ponovnoga rađanja. Život se smatra tamnicom u kojem se nalazi beskrajni kozmički proces napretka. Zapad reinkarnaciju gleda kao proces učenja i samoostvarenja, dok je New age smatra sudjelovanjem u kozmičkoj evoluciji. Reinkarnacija u New age-u odgovara na pitanja eshatologije gdje ne priznaje postojanje pakla. Odjeljenjem duše od tijela osobe imaju moć vidjeti cijeli svoj život do tada. Vidjeti prijašnje živote osobe mogu putem snova i meditacije.¹²² Čovjek u New age-u se usavršuje prema tehnikama i terapijama koje su suprotne kršćanskom nauku i Božjoj milosti jer se smatra da je kršćanstvo stalo na put tome da se čovjek potpuno ostvari.

¹¹⁹ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 17, 18.

¹²⁰ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 24-26.

¹²¹ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 94.

¹²² Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 26.

Biocentrizam kojeg potiče radikalna ekologija poriče da je čovjek u središtu svijeta kao najposebnije biće sa svojim dostojanstvom naspram svega drugoga. Na taj se način umanjuje vrijednost čovjeka, teži se da čovjek postigne moći da sam sebe ispočetka stvara uz pomoć mijenjanja zakona prirode i spolnosti, ide se izvan granica ideje ljudskoga bića, prkosi se smrti. Ruši se čovjekov identitet tako što ga se stapa s univerzalnim bićem. Potrebno je samo iskustvo spasenja u nama putem tehnika kojima se događa prosvjetljenje (meditacija, oslobođenje energija...). Mora se dogoditi promjena sebe u kozmičku svijest. Sudbina se određuje reinkarnacijama duše u drugim tijelima, ne ciklusom *samsare* kao čišćenja i kazne, nego usavršavanje sebe do savršenstva. Za prosvjetljenje važne su i joga, zen, transcendentalne meditacije, tantričke vježbe...¹²³ Religije Istoka su poprimile Zapadna svojstva na način da su nadogradile pojmove kao što su grijeh i spasenje u ovisnost i iscjeljenje.¹²⁴

Kršćanstvo govori o silaženju Boga među ljude, potrebite, o pomoći gdje Božja svemoć nadilazi bilo kakve ljudske tehnike.¹²⁵ Kršćani su budni i očekuju Kristov ponovni dolazak kada će vladati blagostanje i mir. On je temelj Crkve i centar kršćanske poruke.¹²⁶ Potrebno je razumski prosuđivati o vjeri u Boga, svijetu i čovjeku što je i izazov da dijalog vjere i znanosti dokaže vrijednost ljudskoga dostojanstva i života naspram svega drugoga. Bilo kakav ljudski gubitak i smrt izazovi su čovjeku, kao i ljudske nesavršenosti i kušnje gdje se dokazuje da reinkarnacija u New age-u samo predstavlja strah od smrti i gubitka. Potrebno je snažnije učenje o transcendenciji Boga. Treba izbjeći dvosmislenosti i pojmove nalik kršćanskima kojima temelj nije Objava. Ne smije se zamjenjivati odgovornost prema Bogu s dužnostima prema svemiru, ignorirati postojanje grijeha i potrebu spasenja.¹²⁷

Patnja u New age-u je smatrana lošom karmom, odnosno nekim nedostatkom da se potpuno ostvarimo. Reinkarnaciju newageri smatraju jako važnom za duhovni rast čovjeka, a ona počinje puno prije našega rođenja te se nastavlja i nakon naše smrti. Katolička Crkva ne prihvaća pojavu reinkarnacije, kao ni kozmičko jedinstvo.

¹²³ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 34-37.

¹²⁴ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 43.

¹²⁵ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 56.

¹²⁶ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 68-69.

¹²⁷ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 74-76.

Kršćanstvo vjeruje da se trpljenjem Krista na križu nije očitovalo samo otkupljenje ljudi, nego je time otkupljena i ljudska patnja. Isus Krist je uzevši križ na sebe, uzeo je sve ljudske grijeha i zlo da za nas umre. Tu je prikazana Kristova patnja i muka koja je bila cijena Njegova otkupljenja za sve ljude. Svaka osoba u patnji sudjeluje s Kristom u Njegovim patnjama na križu, samim time sudjeluje u otkupiteljskom djelu spasenja. Tako je patnja postala sredstvo otkupa grijeha svih ljudi, oslobođenja od zla.¹²⁸ Navedeno se razlikuje od New age-a gdje tehnike za ozdravljenje zanemaruju ljudski grijeh i usmjerene su isključivo na pojedinca i u korist njegovog zdravlja. „Tko se koristi aromaterapijom ili sluša glazbu *New Agea*, primjerice, općenito je zainteresiran samo za njihove učinke na vlastito zdravlje i blagostanje.“¹²⁹ Postoje i mnoge druge tehnike koje New age nudi za prevenciju i očuvanje zdravlja čovjeka (meditacije, mantre, vježbe disanja...).

Kada govorimo o meditaciji, Katolička Crkva ne vidi problem u tehnici meditacije, već u sadržaju te meditacije u kojemu se vidi odnosi li se ona na Boga Oca objavljenoga u Sinu Isusu Kristu ili na čovjekovo skriveno „ja“. Potreba je istražiti simbolički jezik kršćanstva koji je zapostavljen jer će se na taj način bolje shvatiti privlačnost simbolike i osjećajnosti i u New age-u. Zatim je potrebno služiti se kršćanskim meditacijama koje bi se naučavale u vidu tečajeva, bitno je i pomaganje drugima na duhovnome putu molitvom i tehnikama koje su provjerene. Treba pažljivo proučavati Sveto Pismo i Katekizam Katoličke Crkve, a ono najautentičnije je znati prenijeti živu iskustvenu vjeru drugima, ljudsko iskustvo vjere i molitve, svjedočiti drugima o doživljaju istinske Božje blizine u svakodnevnom životu.¹³⁰ Potrebno je shvatiti smisao patnje i bolesti u ljudskome životu budući da su one sastavni dio ljudskoga života s ciljem poistovjećivanja s Kristovim mukama što je za nas ljude podnio na križu, tada bi čovjek mogao uistinu shvatiti zašto trpi.

¹²⁸ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 67-68.

¹²⁹ PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 46.

¹³⁰ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 79-81.

3. Pokušaj sučeljavanja

3.1. *New age* i kršćanstvo

„Kod New Age pristupa liječenju radi se o sinkretizmu različitih religija te mističnih i okultnih učenja u kojima se govori o energetskim sustavima tijela i neodređenoj energiji s kojom se manipulira.“¹³¹ Kritizirajući kršćansku sliku božanske snage i milosti, potpuno negirajući oprostjenje grijeha, čovjek New age-a spasenje vidi isključivo u sebi samome, samodostatan je, jedini je koji sebi bira svoj životni put, ne neki nedokučivi, misteriozni Bog. „Podučavaju se tehnike kojima se želi postići ozdravljenje dok se moralnost i pitanje grijeha zanemaruju.“¹³²

Zdravlje je u New age-u gledano kroz prizmu iscjeljenja duhovnoga i fizičkoga u osobi u indijskom sustavu čakrâ koji se nalazi u nama, pa se tako i iscjeljenje nalazi u nama samima. To se iscjeljenje postiže kada čovjek dođe u dodir sa svojom unutarnjom, kozmičkom energijom. Patnja i bolest su posljedice nesklada s prirodom, a zdravlje je često vezano za produženje života pa je zato u New age-u bitna reinkarnacija.¹³³ „Reinkarnacija je izvorno bila dio hinduističke cikličke misli, zasnovane na *atmanu*, tj. božanskoj jezgri osobnosti (kasnije pojam *jiva*), koja se kretala iz jednog tijela u drugo u ciklusu patnje (*samsara*) određenom zakonom *karme*, vezane uz ponašanje u prijašnjim životima.“¹³⁴

Kada govorimo o medicini i načinima ozdravljenja, nabrojat ćemo neke bitne razlike između klasične konvencionalne medicine današnjice i medicine New age-a. Klasična medicina uzrok bolesti vidi na ljudskoj fizičkoj razini i na taj je način i liječi, temelj su joj materijalističke i naturalističke pretpostavke, bez sukoba s kršćanskim teizmom, usmjerenje liječnika je u poljima anatomije, biologije, kemije, fiziologije, farmacije i slično. Učinkovitost se metoda provjerena racionalnim znanstvenim istraživanjima, a garancija su joj brojni medicinski testovi i kliničke provjere. Također, postoji suglasnost u utvrđivanju dijagnoza, dijagnostičke metode se crpe iz fizičke baze i one su uvijek dosljedne. New age medicina bolest promatra na energetskoj, duhovnoj razini čovjeka i na tom je polju i iscjeljuje. Ona ima temelje u okultizmu i panteizmu („Sve je Bog“ i „Bog je sve“), smatra da je stvarnost zapravo duhovna i energetska („Vibriram, dakle jesam“). Iscjelitelji svoje izvore vuku iz okultnih

¹³¹ Roman NIKOLIĆ, Psihijatrijski pogled na fenomen čudesnih izlječenja, 95.

¹³² Roman NIKOLIĆ, *Isto*, 95.

¹³³ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 24-26.

¹³⁴ PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 26.

istočnjačkih tradicija i filozofija kao što su to npr. kineska, hinduistička, budistička (akupunktura, ajurvedska medicina, vipassana meditacija...), ali također i iz praksa okultne filozofije Zapada (antropozofska medicina, homeopatija). Obilježje je New age medicine često nekritičnost prema određenoj terapiji što samo povećava mogućnost pojave pogrešnih terapija. Također, česta je pojava i kontradikcija u samome istraživanju (npr. refleksoterapija). Dijagnoza se kod pacijenata postavlja prema osobnoj intuiciji iscjelitelja, njegovoj vidovitosti odnosno na mentalnoj razini iscjelitelja. Djelotvornost medicine New age-a ili nije podvrgnuta znanstvenim istraživanjima ili je znanstveno opovrgnuta.¹³⁵

Medicina New age-a svodi religiju na čistu terapiju, utjecaj i snagu Isusa Krista sina Božjega koji je postao čovjekom, nadomješćuje je ljudskim sposobnostima te iskrivljuje spasenjsku poruku koju kršćanstvo donosi te potpuno zanemaruje postojanje grijeha i njegovo značenje za čovjeka.¹³⁶ Katolička Crkva ovim stavom ne osuđuje medicinu New age-a, već nastoji provesti provjere koje bi u ljudima probudile kritičku svijest pri upuštanju u liječenja New age terapijama.

Za primjer se navodi meditacija u New age-u i molitva u kršćanstvu. New age meditacija predstavlja uranjanje u vlastito srce gdje čovjek postiže nevjerojatnu ugodu i mir vlastitim ljudskim sposobnostima što je zajedničko i u molitvi kršćanstva, samo u molitvi ljudsko srce teži Božjoj snazi koja bi mu dala tu pribranost srca. New age meditacije predstavljaju sjedinjenje s kozmičkom energijom nasuprot kršćanskoj molitvi koja ima za cilj opažanje sebe, ali ponajviše doticaj s Bogom. Mistika je kršćanstva u tom dijalogu s Bogom gdje čovjek stječe stav obraćenja, odriče se svoga „Ja“ i ide prema Božjem „Ti“.¹³⁷

Iako neke fizičke vježbe tijela dovode do osjećaja opuštanja tijela i smirenja pa čak možda i pojavu topline i obraćenja što podsjeća na postizanje duhovnoga zdravlja, ali vidjeti silu Duha Svetoga je sasvim pogrešno. Tjelesnim vježbama pridodati simboliku vezuje se za mistična iskustva bez moralnoga stava što doprinosi moralnom posrtanju i psihičkim smetnjama. To ne znači da se čovjek ne može služiti meditacijom s kršćanskoga Istoka koja prihvaća psihofizički simbolizam, ono čega nema u zapadnjačkoj meditaciji i molitvi. Ono što može pomoći da se osoba bar na kratko opusti iznutra je *Isusova molitva* koja zahtjeva sabranost tijela, prati čovjekovo kucanje srca i ritam disanja. Neprekidna molitva je zazivanje Božje pomoći za zdravlje, to je trajna molitva sjedinjenja s Bogom. Kršćanska kontemplacija zahtjeva od čovjeka da stavlja u fokus Božju ljubav prema njemu, ovdje nema nekog obrasca

¹³⁵ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 371.

¹³⁶ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 364.

¹³⁷ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 65.

ponašanja ili tehnike kojom bi zadobili zdravlje, nego je upravo smrt Isusa Krista uzela sa sobom sve bolesti grijeha malenoga čovjeka.¹³⁸

Pojam biocentrizam umanjuje antropologiju kršćanstva prema kojoj je čovjek najuzvišenije biće na svijetu i iznad kojega je jedino Bog. Kršćanski je stav u sukobu s antropocentrizmom i teocentrizmom jer biocentrizam u fokus stavlja život kao takav koji se događa po cikličkom procesu *samsare* kojega obilježava zakon *karme*. Prema tome, život biljaka i životinja također prikazuje drugačiju predodžbu sebe u različitim formama i oblicima što se potpuno kosi s kršćanskom slikom čovjeka koji je slika Božja. Stoga, po navedenom sistemu pojam reinkarnacije ne predstavlja kaznu, već mu se prilaže drugačiji opis i postaje postupno usavršavanje ljudskih sposobnosti gdje čovjek prelazi iz jednoga života u drugi ili istovremeno u više života samo u drugačijim dimenzijama. Koncept biocentrizma se uvukao i u današnje društvo pa postoje udruge prijatelja životinja, ljudi kućne ljubimce smatraju članovima obitelji, oblače ih, vrše sprovode za iste, dovodi ih se u crkve i institucije gdje je to neprimjereno.¹³⁹

Pitanje grijeha u New age-u predstavlja pogrešnu spoznaju stvari ili ljudsko neznanje, dok je u kršćana to prekršaj protiv Boga i vlastitoga razuma. Isus liječi svaku osobu, međutim prije toga potrebno je priznanje svoje bolesti, svoga grijeha prvenstveno samome sebi, a potom i Bogu. Naime, Isus djeluje u svakome srcu prije svega oprostjenjem grijeha koje osobu čini bolesnom te čovjek tako dolazi u pomiren odnos s Njime, a zatim i osobne promjene pojedinca, pokretanjem njegove volje koja ga koči.¹⁴⁰ New age tvrdi da osobe imaju moć da se same iscjeljuju putem tehnika, terapija, promjenom svijesti, pozitivnim razmišljanjem i sličnim. Takav je svjetonazor neprihvatljiv ponajviše iz razloga što ga osobe koje boluju prihvaćaju s nadom u moć samoiscjeljenja gdje se, ako to ne postignu, razočaraju. „Najteža i najproblematičnija posljedica prihvaćanja ideje da ljudi stvaraju vlastitu stvarnost pitanje je patnje i smrti: osobe s teškim nedostacima ili neizlječivim bolestima osjećaju se izigranima i poniženima kad im se kaže da su same uzrok vlastite nesreće...”¹⁴¹

Uočimo kako se Novo doba masovno poigrava sa suvremenim čovjekom. New age ideologija vodi se svojom sinkretističkom duhovnošću gdje čovjeku nastoji osigurati privid raja na Zemlji. Iza svega se navedenoga kriju također i druge opasne namjere po ljude, kao na

¹³⁸ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Istočnjački oblici meditacije i kršćanska molitva*. Pismo Kongregacije za nauk vjere biskupima o nekim aspektima kršćanske meditacije, u: *Svesci – Communio*, Zagreb, (1990.) 68-69, 256-258.

¹³⁹ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 708.

¹⁴⁰ Usp. Višnja MESARIĆ, *Cjelovito zdravlje*, 21.

¹⁴¹ PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 75.

primjer legaliziranje homoseksualnosti, transrodnost, biseksualnost, gdje potpuno nestaje moral kao takav, pa si ga čovjek sam bira prema vlastitim kriterijima.¹⁴²

Ovome je složenom fenomenu potrebno pristupiti vrlo ozbiljno. Naime, potrebno je stupiti s njime u dijalog. „On je zapravo jedna globalna mreža (meta-network) te zahvaća razne pokrete koji mogu biti religiozne, političke i kulturalne naravi. Ta je mreža konglomerat često puta kontradiktornih elemenata koji pokušavaju zajedno egzistirati.“¹⁴³

Dakako, ne smije se zaboraviti ni činjenica da u New age-u također ima zalutalih katolika, pa i iz redova klera. Sve se učestalije zapaža pojava da klerici promiču neke elemente New age-a i u samoj Crkvi. Svjesno ili ne, čak i oni pobožniji upadnu u ovakve zamke. Mnogi su takvi primjeri i u Crkvi među onima koji bi trebali biti prvi uzori Kristova nauka. Primjer rečenoga je bivši dominikanac Matthew Fox koji se udaljio od Katoličke Crkve stvorivši sinkretizam kršćanstva i New age-a. Njegovo je vjerovanje i nauk ispitala Kongregacija za nauk vjere 1984. i 1987. godine i osudila njegov nauk o sakramentu krštenja, nijekanje postojanja istočnoga grijeha i dr. No, s druge strane ono što Fox zamjera New age-u je to što je zanemario svoju tradiciju i okrenuo se drugim svjetonazorima kao što su mitologije te prevladavajući nemar za prošlošću kako bi se čovjeka prikazalo potpuno novim bićem. Njegov je stav takav da kršćanstvu kao religiji želi dati drugi kontekst, a to je prikaz kršćanstva kao stila življenja, a ne religije kao takve. On naime želi povezati misticizam Zapada s baštinom Istoka te tako osnovati novu kulturu koja potpomaže planeti i budućim naraštajima. Teologija otkupljenja, panteizam po kojemu je sve u Bogu i gdje se Bog nalazi u svemu, duhovnost stvorenoga, a ne stvorenja, neki su od stavova koje Fox zagovara. Uz njegova su razmišljanja slična i ona Lea Bootha. Riječ je episkopalnom pastoru koji se odmiče od bilo kakve vjere koja je institucionalna, priklanja se magijskom vjerovanju o Bogu, strogoj vjernosti Bibliji i njenom doslovno shvaćenom sadržaju... Misionar Adrian B. Smith pak smatra da nigdje nije rečeno da Isus je ili nije koristio tehnike istočnjačkih meditacija. On vjeruje da ih je Krist povjerio samo odabranim njegovim učenicima što dodatno unosi nedoumice među vjernike koji su i čvršći kršćani posebice jer ih jedan katolički svećenik iznosi. Tajno znanje (gnoza) ili nadkršćansko znanje je ono koje Smith teži izdvojiti kao izvorno Isusovo učenje nasuprot dogmama koje ne pripadaju Isusovom nauku. Jer je Crkva kroz stoljeća zanemarila Isusovu tehniku meditacije, došao je indijski guru Maharishi Mahesh Yogi i to znanje ponovno oživotvorio. Takva su shvaćanja bila podržana čak i od strane

¹⁴² Usp. Mijo NIKIĆ, Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o New Ageu, u: *Obnovljeni život* (58) 3 (2003), 349-351.

¹⁴³ Mijo NIKIĆ, *Isto*, 350.

nekolicine klerika koji su se služili Maharishijevom transcendentalnom meditacijom. Pojedinci koristeći prakse meditacija drugih religija sami su u njih dospjeli zato što nisu stekli iskustvo vlastite vjere ni upoznali istinsku meditaciju kršćanstva.¹⁴⁴

3.1.1. Razjašnjenje pojmova

U medijskom prostoru danas prevladava korištenje različitih pojmova što izaziva zbunjenost, stoga ćemo ih ovdje pokušati klasificirati prema Kantovoj *Bene docet, qui bene distinguit*. Službena, alopatska, zapadna ili konvencionalna medicina su sinonimi koji se odnose na klasičnu ili modernu medicinu. Riječ *medicina*, prema medicinskoj definiciji, dolazi od latinske riječi koja označava *lijek* kao sredstvo liječenja i ona predstavlja dio ljudske djelatnosti koja ima za cilj rehabilitaciju i liječenje bolesnih, kao i prevenciju bolesti kod zdravih osoba.¹⁴⁵ Liječenje predstavlja najstariju i povijesno najvažniju svrhu medicine. Medicina je umijeće, ali i znanost o bolesnim i zdravim ljudima, o njihovim bolestima i uzrocima istih u kojemu ima za cilj praktično djelovanje u vidu sprečavanja bolesti i liječenja.¹⁴⁶ Prirodna medicina se bazira na liječenje raznim biljem, kao i pripravcima iz prirode, travama i mineralima, sama po sebi nema religijski naboj, ali joj se on pridaje u ambijentu New age-a koji obećava iscjeljenje posredstvom tajanstvenih sila i bića i tada dobiva konotaciju da je energetska i okultna ako uzmemo u obzir interakciju s prirodom u svrhe liječenja.¹⁴⁷

Međutim, medicina je New age-a samo jedan aspekt New age-a koji obuhvaća brigu o „cjelovitom“ zdravlju čovjeka te sebe predstavlja holističkom medicinom. Holizam potječe od grčke riječi „*holos*“ što označava potpuno ili cjelovito, to je sam korijen holističke medicine koji je ezoterijski, a podrazumijeva cjelinu duha, duše i tijela. Naime, holistička medicina ili medicina New age-a nastoji iscijeliti čovjeka u njegovoj cjelini, odnosno kada je u jednome od troje segmenata (duh, duša ili tijelo) nešto bolesno, osobi nešto nedostaje i to narušava sklad cjeline, zato nastoje iscjeljenju koje vraća taj sklad. Komponenta je holističke medicine duh. Za kršćane je srž problema u grijehu kojega otklanja Isus Krist. New age se nadahnjuje istočnjačkim religijama pa duhovne uzroke bolesti traži u prijašnjim životima

¹⁴⁴ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 695-701.

¹⁴⁵ Usp. JUGOSLAVENSKI LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD, *Medicinska enciklopedija*, sv. IV., Zagreb, 1969., 433.

¹⁴⁶ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 327.

¹⁴⁷ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 365-366.

(reinkarnacija/karma) i raznim ezoterijskim sustavima. S obzirom na oslanjanje na energije, medicina New age-a se predstavlja i kao vibracijska, ezoterijska i homeopatska. New age nastoji patnju otkloniti na razne načine. Osoba se pokušava ostvariti bez Boga (razni tečajevi samoostvarenja), trajno zadovoljiti, dok jedino kršćanstvo patnji daje smisao. Shodno navedenom, starost se obično povezuje s patnjom, odnosno s bolešću, a u njoj nema ničega pa se onda starost pokušava svim sredstvima usporiti.¹⁴⁸ Osim holističke medicine još joj se pridodaju i nazivi kao što su to vibracijska, ezoterijska, homeopatska i alternativna medicina. Alternativna medicina je pojam koji je danas nadiđen i stariji je od New age-a te je nazvan komplementarnom ili nekonvencionalnom medicinom od strane njenih predstavnika. Razlog je tomu što medicina ne može imati alternativu, ona jedino može biti učinkovita ili neučinkovita. Ako je učinkovita, onda nije alternativa. Tzv. alternativna medicina ne želi biti „alternativa“ klasičnoj, nego njezina dopuna (komplement). Terapije i tehnike koje medicina New age-a nudi nisu nove, već su preuzete iz raznih izvora.¹⁴⁹ „Dakle, pod *medicinom New Agea* mislimo na razne *terapije* prikupljene s različitih izvora čije zajedničko obilježje predstavlja naviještanje nove paradigme u medicini koja bi imala zauzeti mjesto postojeće.“¹⁵⁰ Jedan je od izvora medicine New age-a tradicionalna narodna medicina (zdrava prehrana, znanje o ljekovitom bilju), potom izvor je i intuitivno znanje o anatomiji koje se prenosilo generacijski te ubraja brojne tehnike manipulacije. Uz to ne treba izostaviti ni moguće postojeće znanje odnosno darovitost osobe koja je stoljećima u suživotu s prirodom, zatim tibetansku medicinu gdje su neke terapije izvedene po principima ezoterije i religije (hipnoza, terapija magnetima)... Navedeno se prvenstveno odnosi na terapije New age-a koje su nastale između 1960. i 1970. godine u centru Esalen, a to su terapije za razvoj ljudskih potencijala, promijenjena stanja svijesti, samospoznaje, samoostvarenja. Sve tehnike su okrenute čovjekovoj unutrašnjosti, na gledanje same nutrine pojedinca.¹⁵¹

3.1.2. Kršćanski holizam i holizam New age-a

New age tumači kako su zdravlje i bolest samo stvar percepcije ljudske svijesti. Sve je u načinu na koji gledamo na njih. „Uzrok bolesti vidi se u čovjekovu raskidu s izvorom

¹⁴⁸ Usp. Manfred LÜTZ, *Užitak života*, 139.

¹⁴⁹ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 332.

¹⁵⁰ Josip BLAŽEVIĆ, *Medicina New Agea* (1). Vibriram, dakle postojim, u: http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver04_03/vodenjak.htm, (25.1.2023.).

¹⁵¹ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*.

postojanja, iscjeljenje je povratak k cjelini pri čemu presudnu ulogu ima terapeut, ne metoda.“¹⁵² Holizam vuče korijene od riječi cjelovito, sveto, zdravo (eng. *whole-holy-healthy*). Kada čovjek New age-a traži iscjeljenje, to znači da mu nedostaje neka ili neke od te tri komponente. Kršćanstvo tumači iscjeljenje kao povratak čovjeka Bogu jer je grijeh razbio Božju sliku u čovjeku i odvojio ga od Boga, odnosno glavni je problem ljudske necjelovitosti grijeh. Iscjeljenje u kršćanstvu se ne odnosi samo na fizičko zdravlje pojedinca, već i na njegovo djelovanje u životu. I kriminalac može biti zdrav čovjek. Ovaj primjer pokazuje kako i zdrav čovjek može biti necjelovit. U kršćanstvu biti zdrav znači biti svet, posjedovati ljudsku dobrotu, plemenitost, besmrtnost.¹⁵³ Međutim, terapije koje pruža New age medicina baziraju se na pukom vjerovanju i ideji koja kao takva nema nikakva temelja da ju znanost prizna kao djelotvornu. Medicina se New age-a bavi holističkom medicinom (duh, duša i tijelo), te kao takva teži iscjeljenju zaustavljajući se posebno na stanju ljudske duhovne dimenzije.¹⁵⁴ Naime, holistička medicina New age-a svojom intencijom nije pogrešna jer i ona nastoji izliječiti cijeloga čovjeka. Međutim, postoji razlika holističke medicine New age-a i holizma suvremene medicine. Medicina u New age-u želi iscijeliti čitavoga čovjeka (duhovno, fizički i psihički) te se pri tome služi raznim okultnim i ezoterijskim sredstvima i praksama. Naime, New age čovjeka smatra ne-cjelovitim, a razlog tome je njegova smrtnost.¹⁵⁵ Kada govorimo o holizmu kršćanstva i New age-a, ipak postoje neki slični ciljevi. I New age i kršćanstvo teže za duhovnošću kako bi doprinijeli cjelovitom ozdravljenju čovjeka. „Božji spasenjski plan obuhvaća cijeloga čovjeka u njegovu psihosomatskom i duhovnom jedinstvu, u njegovoj individualnosti i socijalnosti, u njegovoj ovostranosti i transcendentnosti.“¹⁵⁶ Traganje za transcendentnim čovjeka čini čovjekom. Čovjek žudeći za odgovorima na egzistencijalna pitanja lako se zaplete u mrežu koju mu koncept New age-a nudi, pogotovo kada se radi o zdravlju, jer se New age trudi biti što praktičniji i svojim tehnikama, što pristupačniji svakome čovjeku.

¹⁵² Marica MILETIĆ-MEDVED, *Status Quaestionis*, 35.

¹⁵³ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 322.

¹⁵⁴ Usp. Marica MILETIĆ-MEDVED, *Status Quaestionis*, 35.

¹⁵⁵ Usp. HRVATSKI AREOPAG, *Medicina New age* (6.11.2012.), u: <https://www.areopag.hr/medicina-new-age/>, (21.10. 2022.).

¹⁵⁶ Miljenko ANIČIĆ, *Moralno-etičke dileme u primjeni nekonvencionalne medicine*, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 415.

3.1.3. Smisao patnje u svjetlu Kristova križa

Kao što znamo, bolest je povezana, kako s boli, tako i s patnjom. New age na život gleda kao na izbor pojedinca koji je prije začeca odabrao roditelje, mjesto i vrijeme rođenja te lekcije koje želi svladati za života. Iz navedenoga proizlazi i da je sam odabrao svoju bolest. Ideja izvorno potječe iz hinduističkoga pojma reinkarnacije kojoj New age daje optimističnu interpretaciju, ali koja je inverzija autentičnoga hinduističkog shvaćanja iste. Nasuprot New age-u kršćanstvo smisao boli i patnje pronalazi u otajstvu Kristove patnje s kojom se patnik sjedinjuje. „Patnja je nešto šire od bolesti, nešto složenije i dublje ukorijenjeno u samu ljudsku narav.“¹⁵⁷ Stari zavjet poistovjećuje patnju s bolima. Patnja tu postaje kaznom milosrđa koje je Bog dao narodu, a koja bi ih obratila.¹⁵⁸ U kršćanstvu je patnja nezaobilazna jer je slika Isusove patnje na križu, te, iako nitko ne voli patiti, kršćanstvo baš tu nudi odgovor jer upravo daje svrhu patnji koja je sastavni dio ljudskoga života.

Za pitanje patnje New age ne daje prihvatljiv odgovor, već je smatra onime što je sam čovjek svojim ponašanjem zaslužio u vlastitom životu, kao neku vrstu kazne iz prošlih života. Patnja je posljedica disbalansa u čovjeku i svemiru te se tješi vjerujući u tu zasluženu kaznu koju je dužan ispraviti u sadašnjem životu.¹⁵⁹ Za kršćane patnja ima vrijednost jer ju je posvetio Isus Krist. Isus Krist dao je smisao patnji, iako je ona posljedica istočnoga grijeha kojega smo svi baštinici. Kroz Njegovu patnju postajemo dionici otkupiteljskog djela u kojem zdravlje i bolest postaju sredstva obraćenja i posvećenja.¹⁶⁰ „Jasno je, dakle, da istinsko spasenje čovjek ne može postići sam niti promjenu mogu postići tehnike.“¹⁶¹ Samospasenje, koje New age propagira putem tehnika samoiscjeljenja (joga, meditacija...), kosi se sa spasenjem u kršćanstvu koje se ostvaruje preko ljudskih djela za života, a to spasenje predstavlja Božji dar svim ljudima preko muke i smrti Njegova sina Isusa Krista koji nas je od grijeha spasio.¹⁶² „Čini se da trpljenje pripada čovjekovoj transcendenciji: u njemu je čovjek u određenom smislu „sudbinski određen“ da nadilazi samoga sebe i na to je otajstveno pozvan.“¹⁶³ Čovjek se spašava po svojoj patnji, po svome križu ispunjava spasenjski i otkupiteljski čin.¹⁶⁴ Ljudska je patnja poziv Krista da ga svaki čovjek prati u svome trpljenju

¹⁵⁷ IVAN PAVAO II., *Salvifici doloris - Spasonosno trpljenje*, 8.

¹⁵⁸ Usp. IVAN PAVAO II., *Isto*, 11.

¹⁵⁹ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 730.

¹⁶⁰ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 740.

¹⁶¹ Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 731.

¹⁶² Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 740.

¹⁶³ IVAN PAVAO II., *Salvifici doloris - Spasonosno trpljenje*, 6.

¹⁶⁴ Usp. IVAN PAVAO II., *Isto*, 26.

te da se težinom svojih patnji i križem poistovjeti s onim Kristovim te tu otkrije nespoznatljiv misterij spasenja. Tada zapravo čovjek spoznaje istinski duhovni mir i zahvalnost.¹⁶⁵

Čovjeka oduvijek prati želja za srećom, da se oslobodi od svake bolesti i da joj shvati smisao. Crkva na bolest gleda kao na oblik čišćenja duha, način sjedinjenja sa Isusom Kristom. Bolest je i oblik trpljenja koji stvara priliku za molitvu za ozdravljenje ili milost prihvaćanja volje Božje. Molitva predstavlja iskustvo, ali se u nekim slučajevima poziva i na narodne metode izlječenja. Pozitivno je to što bolest i patnja nisu samo posljedice grijeha, već i izazov kušnje koja bi ispitala ljudsku vjernost Bogu. Iako je bolest poticaj čovjeku da se pokaje za učinjeni grijeh te da krene putem obraćenja, ona je i dalje sama po sebi zla. Bolest ne pogađa samo grešnike, nego i pravednike. Biblija svjedoči o tome kako Isus Krist ima moć da oprašta grijeh, ozdravlja i spasi čovjeka u cjelini. To se očituje u Isusovim brojnim čudesnim ozdravljenjima koja zahvaćaju ljudsku dušu, duh i tijelo, a koja su se događala neprestance, a kao takve znak su njegova mesijanskog djelovanja među ljudima, kao i Božje pobjede nad zlim koja se očituje i u Kristovoj patnji i mucij koja se dragovoljno predao. Knjiga Sirahova daje poticaj da bolesnik prihvati volju Božju i da istinski vapaj uputi Bogu molitvama za ozdravljenje. „Sine moj, u bolesti ne budi potišten, već se Bogu moli jer on zdravlje daje“ (Sir 38,9). I dok je Isus ozdravljao bolesne, bilo je mnogo obraćenika koji su od Njega vapili zdravlje. I danas navedeno imamo u obliku sakramenta bolesničkoga pomazanja koji Crkva bolesniku daje pomazanjem i molitvama tako što zaziva Isusa u pomoć da ukloni svaku bolest iz ljudske duše, tijela i duha. Ozdravljenje je i naviještanje uskrsnuća. Usporedno s molitvom Crkva dozvoljava i upotrebu sredstava koji su prirodni, a koji ublažavaju boli da bi bolesniku vratili ili sačuvali zdravlje. Bog je čovjeku dao sposobnost da se bori za zdravlje i adekvatno ga čuva. Moć ozdravljenja, odnosno dar liječenja koji je posjedovao Krist, dao je i svojim apostolima te svima koji navješćuju Njegovo evanđelje.¹⁶⁶ No, karizma se liječenja, koju Krist daje, ne povezuje s onim čudesnim ozdravljenjima što su ga u povijesti pružali mnogi sveti čudotvorci. Osim karizme liječenja koje su posjedovali samo izabrani i raznih molitvenih sastanaka za izlječenje, postoje ona ozdravljenja koja se ne vezuju za neku osobu nadahnutu tim darom te ne posjeduju karizmu liječenja, već su to primjeri molitvenih mjesta (hodočašća u svetišta, dodirivanje relikvija svetaca, kipova...). Međutim, potrebno je da skupinu molitelja predvodi voditelj ili kvalificirana osoba jer postoji opasnost da karizma ozdravljenja ne ukazuje na karizmu iscjeljenja neke osobe koja taj dar i ne posjeduje. Ako

¹⁶⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Isto*, 51-52.

¹⁶⁶ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Naputak o molitvama kojima se od Boga moli ozdravljenje*, 8-14.

između karizme liječenja i karizme iscjeljenja ne postoji poveznica ili ako određeni molitveni skup ili liturgijsko slavlje (klanjanje pred Presvetim oltarskim sakramentom, molitva krunice, pučke pobožnosti) ne poštuju liturgijske obrede, tada im se ukida status molitvene skupine. Dakle, u takvim poticajnim molitvenim grupama ne smije biti mjesta zanimanju isključivo za zdravlje, a da sama prisutnost Krista u Euharistiji prijeđe u drugi plan. Iscjeljenje kao karizma se ne pridodaje nekoj posebno određenoj grupi vjernika, već ona ovisi o slobodnoj volji Duha Svetoga koja pojedince daruje tim darom. Ni najjačim se vapajima i molitvama ne dobiva zdravlje, nego je u slabosti ljudska snaga, a bol koja kuša čovjeka ima smisao onda kada se poistovjeti s onom Kristovom.¹⁶⁷

3.2. Pokušaj evaluacije iscjeliteljskih tehnika New age-a

Kriteriji su za primjenu neke metode u New age medicini: pragmatičnost tj. korisnost bez znanstvenoga dokaza, iskustvena subjektivna provjera gdje učinkovitost nije objektivno dokazana, već su iscjelitelj i pacijent svjedoci da je određena metoda djelotvorna.¹⁶⁸ Vjernik se prije odluke o korištenju neke New age terapije prije svega treba ispitati: ima li ta iscjeliteljska tehnika temelje na vjerodostojnim postavkama, ima li u sebi magijskih, gnostičkih, okultnih elemenata, koliko je važno za iscjeljenje prihvatiti njezin svjetonazor, doprinosi li to iscjeljenje duhovnom rastu pojedinca, je li kritična prema konvencionalnoj medicini i njezinim metodama liječenja, je li podvrgnuta znanstvenom istraživanju ili uopće dokazana, je li previše obećava nerealan dobar ishod, je li je skupocjena i mogu li se ti lijekovi koji toliko garantiraju ozdravljenje pribaviti samo iz posebnoga mjesta i ima li tko da posvjedoči jesu li oni uistinu djelotvorni.¹⁶⁹ Postoje tri osnovna kriterija/pitanja pri odabiru ili eventualnom podvrgavanju nekoj alternativnoj terapiji: je li terapija vjerodostojna i je li priznata od neke međunarodne znanstvene ustanove. Drugo je pitanje je li njena djelotvornost dokazana strogo kontroliranim kliničkim istraživanjima, a posljednje je pitanje koristi li se terminologijom koja je metafizička, ezoterijska, magijska, okultna ili duhovna.¹⁷⁰ Prema iscjeliteljskim tehnikama New age-a teško je zauzeti jednak stav, baš kao što je teško i

¹⁶⁷ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Isto*, 18-21.

¹⁶⁸ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 371.

¹⁶⁹ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 368-369.

¹⁷⁰ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Medicina New Agea* (5), (9/2003.) Kriteriji pri odabiru, u: http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver09_03/vodenjak.htm, Veritas, br. 9/2003. (30.1.2023.)

odrediti koje terapije spadaju u područje New age-a. Ograničit ćemo se barem na neke smjernice tražeći u njima i pozitivni doprinos zdravlju.

3.2.1. Mogući benefiti za zdravlje

Iscjeliteljske tehnike New age-a obuhvaćaju širok spektar terapija, od onih preuzetih iz tradicionalne medicine (u strogom smislu ne pripadaju New age-u) do onih koje je sam iznjedrio. Iz toga proizlazi da ni njihova opća ocjena ne može biti jednoznačna. Opće je zapažanje kako u njima ima i nekih pozitivnih elemenata. Pozitivno je da osoba brine o svome tijelu, izgledu, vanjskoj ljepoti, ali ne na način da navedeno prelazi granice i postane glavna preokupacija. I kršćani mogu otići na operaciju određenoga dijela tijela kako bi spasili život i spriječili ili izbjegli bolesti. Isto se odnosi i na estetski zahvat kojim bi otklonili postojeće malformacije na svome tijelu. Dakle, u navedenom ne postoji ništa sporno, no ako čovjek izvodeći određene promjene na tijelu postane ovisan, postane netko drugi, odnosno ako želja za promjenama na tijelu preraste u preveliko klanjanje istomu, govorimo o formiranju kulta tjelesnosti koji vodi mogućem zanemarivanju duha.

3.2.2. New age kao izazov kršćanstvu

Ipak, mnoge su se biskupske konferencije usuglasile u nekim pozitivnim doprinosima koje New age nudi, a to je objašnjenost termina i tehnika koje se promoviraju, a koje se ne kose s vjerskim, već mogu poslužiti kao sredstvo dijaloga. Neki su od predložaka ponašanja pastoralna katekizmi koji naglašavaju posljedice svjetonazora New age-a, zatim razni pastoralni simpoziji te veće zalaganje za duhovne umjesto psihološke prakse. Nadalje, to su veći govor o novom fenomenu u sjemeništima te u teološkim projektima. Potom se navodi da se jasno odrede stavovi kojih se treba pridržavati kako ne bi u mnoštvu ideja skrenuli u sinkretizam te je nepotrebno veliko veličanje drugih religija s kojim bi se stekao dojam kako je kršćanstvo strogo i radikalno, a s tim i opterećujuće. Važno je uvidjeti zašto je Crkva smatrana lošom, njenu ekumensku dimenziju, objasniti pojam gnoze za kršćanstvo, više govoriti o uskrsnuću kao i o teologiji kozmosa u istom te iskusiti kontemplaciju i mistiku kršćanske vjere. Kardinal Godfried Dannels upućuje na zaborav istine tako što ističe kako su

ljudi postali praktičnim vjernicima koji odlaze u Crkvu, a podržavaju pokrete kao što je New age.¹⁷¹ Crkva nije birokratska ustanova gdje čovjek odlazi po određene dokumente, već je Božja kuća, zajednica vjernika u kojoj se pomaže i moli, u kojoj se voli i biva voljen. Oni odbačeni i razočarani koji lutaju tražeći sigurno mjesto od religije traže da ih izliječi terapijskim metodama. Stoga kardinal navodi važnost osnivanja manjih zajednica i centara koje bi odbačenim i izgubljenim ljudima pružila empatičnost i nadu, srdačnu dobrodošlicu kao i značajna iskustva i svjedočanstva obraćenika, zatim duhovne terapije (polaganje ruku, primanje sakramenata) i učinke molitve. Kardinal smatra da upravo zbog toga što se veća pažnja pridaje baš tim iskustvima ljudi i samoj brizi za osjećaje, velika se popularnost daje New age-u i tehnikama Istoka jer to je ono što oni nude. Nadalje, kardinal navodi kako New age ima pravo pri kritiziranju kršćanstva kao religije koja je postala štura i hladna, bez osjećaja i iskustava. Nedostaje mistika te se ustraje isključivo na doktrini i moralu što je ljudima postalo zamorno te su se odlučili za nešto liberalnije i ugodnije. On ističe dobre strane New age-a poput osjećaja zajedništva, svjesnosti, odgovornosti za promjene na bolje. No, vrlo je važno pravilno razlikovati dobro od istine.¹⁷² Nadalje, pozitivan se aspekt vidi i u konceptu pobožanstvenjenja kojem New age teži, s obzirom na to da u središtu ima poruku koja je kršćanska (otkupiteljska), ali je neizvediva zato što za to nema prikladna alata. Mistika Presveta Trojstva nije u tome da se čovjek stopi i sjedini s Njime, već da zajedno surađuju. Sve ono što New age zapravo nudi, kršćani imaju mogućnost pronaći i u vlastitoj Crkvi; meditacije, kontemplacije, mir, zajedništvo, briga za ekologiju, srdačno prihvaćanje, ljubazno slušanje i slično.¹⁷³ „I naši bi liturgijski obredi trebali biti bolje pripremani da se u njima osjeti radost, kontemplativna i meditativna dimenzija.“¹⁷⁴

3.2.3. Moguće opasnosti za zdravlje

Kada govorimo o liječenju, osim fizičkoga tijela, New age pod ljudskom osobom podrazumijeva i energetsko tijelo koje ga slijedi i koji posjeduje kanale preko kojih energetski iscjelitelji New age-a mogu djelovati. Otvaranje je tih kanala ključ iscjeljivanja. Proces je sljedeći: energija, koja ulazi u ljudski duh s duhovne razine, oblikuje se tako da preuzima čovjekov mentalni um i emocije te tako dolazi do fizičkoga tijela u cilju da ga liječi. Kada je

¹⁷¹ Usp. Giuseppe CASALE, Uvod, u: Godfried DANNEELS, *Krist ili Vodenjak?*, Split, 1998., 11.

¹⁷² Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 703-720.

¹⁷³ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 736.

¹⁷⁴ Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 736.

fizičko tijelo ili organ u njemu bolestan, nastoji se izliječiti preko čovjekove duhovne razine zato što New age medicina čovjeka gleda kao cjelinu duše, duha i tijela. Energetski iscjelitelji navodno imaju moć vidovitosti i viđenja prijašnjih života pacijenta, čak i na daljinu, vide energije koje kolaju kao i energetsko polje pacijenata.¹⁷⁵ Najveća je primjedba holističkoj New age medicini ta što je nepouzdana i nedokazano učinkovita, a korisnika uvodi u svijet ezoterije i okultizma.¹⁷⁶

Naime, u New age medicini ne postoji neizlječiva bolest, već samo neizlječivi ljudi odnosno oni koji ne vjeruju u ozdravljenje. Sve je u ljudskome umu. Pozitivno mišljenje, odnosno kult pozitivnih misli, predstavlja uvjerenje da osoba promjenom svoga mentalnoga stajališta pozitivnim mislima posjeduje moć promjene i stvarnosti oko sebe, okolnosti svoga života. Nastoji se postati svjestan vjerovanja koje smo nesvjesno preuzeli od okoline ili odgojem, a koje određuje naš život. Pozitivne misli trebaju donijeti smisao životu, zdravlje, mir, pa tako i besmrtnost.¹⁷⁷ Isto tako fokus nije na liječenju nekoga organa, već na liječenju ljudske duše.¹⁷⁸ Bez obzira na to je li osoba ima fizički problem, New age nastoji liječiti njenu dušu jer osoba predstavlja cjelinu duše, duha i tijela. U New age liječenju nema autoriteta kao što je to liječnik u klasičnoj medicini, već su pacijent i iscjelitelj suradnici koji zajedno surađuju kako bi ishod mogao biti uspješan. Taj je odnos nužan dio procesa iscjeljenja. S kršćanskoga je gledišta medicina koju New age prezentira neprihvatljiva samim time što određene tehnike jednim dijelom svoje korijene imaju u okultizmu. Ljudi posežu za medicinom New age-a jer u njoj nailaze na ljubaznost, emotivno „razumijevanje“ iscjelitelja, saslušanje odnosno sve ono čemu se daje kritika da nedostaje u službenoj konvencionalnoj medicini. „...zbog uskih specijalizacija usmjerenih na pojedine organe pacijenata, izgubila je iz vida ljudsko biće u cjelini.“¹⁷⁹ Ljudi iz straha, iz egzistencijalne brige i težnje za smislom života upadaju u zamke New age medicine koja nudi mnoga obećanja, a malo zapravo daje. Dakle, kao da se potvrđuje činjenica da New age teži postati jedinom medicinom čovječanstva.¹⁸⁰

Katolička Crkva nije nigdje izložila službeni stav o pojedinim terapijama, ali se bavila odnosom vjere i zdravlja. Naime, nisu sve terapije zabranjene i neprihvatljive u kršćanskom i

¹⁷⁵ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Medicina New Agea* (1). Vibriram, dakle postojim, u: http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver04_03/vodenjak.htm (18.3.2023.).

¹⁷⁶ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 370.

¹⁷⁷ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 93-94.

¹⁷⁸ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 360-361.

¹⁷⁹ Josip BLAŽEVIĆ, *Medicina New Agea* (1). Vibriram, dakle postojim, u: http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver04_03/vodenjak.htm (18.3.2023.).

¹⁸⁰ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*, 370.

biblijskom smislu, neke su prihvatljive i čine iznimku. Da ponovimo, tehnike New age-a nisu znanstveno potvrđene i ono što je opasno kod njih je, prije svega, njihov okultni karakter u praksama te korijen koji proizlazi iz istočnjačkih religija. Postoji opasnost od davanja pogrešnih dijagnoza, prekasnoga odlaska liječniku koji bi možda bolest otklonio da je pacijent došao pravovremeno, kao i mogućnost smrtnoga ishoda pri korištenju nekih terapija koje New age pruža. Okultne su prakse promjena stanja svijesti čovjeka, pobožanstvenjenje, egzorcizmi, psihičko iscjeljenje, kanaliziranje i slične terapije koje su za kršćanstvo uglavnom neprihvatljive. Ključni je problem što iscjelitelji New age medicine pacijente uvode u terapije koje su neučinkovite, okultne i samim time opasne.¹⁸¹ Vrlo je važno razlučiti što je zdravo, a što nije i koja je od terapija primjerena kršćaninu, a koja to nije. Na primjer, kada je riječ o prirodnoj medicini i liječenju biljem i travama, prvenstveno moramo imati na umu da nije zdravo sve iz prirode (npr. otrovne gljive ili otrov zmije...). Narodna medicina se sastoji od dvije odrednice, jedna je empirijska i racionalna, a druga je magijska i iracionalna.¹⁸² Magija je tehnika kontrole tajnim silama prirode ili, štoviše, natprirodnim silama.¹⁸³ Tako primjenu magijskih praksi i simbola imamo i u nekim oblicima nekonvencionalne medicine u svrhu postizanja i očuvanja zdravlja (npr. amajlije, talismani, neobrađene predmete iz prirode, drago kamenje, talismani, koralji, jantar, pentagram, zapisi iz Kurana i Biblije, pučko vršenje egzorcizama u okviru bioenergije, reikija, skidanje uroka i dr.). Narodna je medicina posredstvom bilja iz prirode i ponavljanjem riječi mantrama popraćena i ugodnom glazbom i mirisima.¹⁸⁴ „Kod primjene ljekovitoga bilja teško je razlučiti magijsku sastavnicu od farmakološke jer se isprepleću. Još teže je u magijskom obredu razlučiti placebo, psihoterapiju ili pogubno praznovjerje.“¹⁸⁵ New age terapije su utemeljene na tantričkoj antropologiji koja se sastoji od čakri. U glazboterapiji se svaka čakra treba podudarati s tonom, u kristaloterapiji s kristalom, kromoterapiji s bojama, aromaterapiji s mirisima, vibroterapiji vibracijama... Stoga, nije sporna glazboterapija koja se koristi i u psihoterapiji, niti aromaterapija, već je sporna tantrička antropologija i soteriologija koje su im u temelju.¹⁸⁶

¹⁸¹ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 363.

¹⁸² Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 330.

¹⁸³ Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 330.

¹⁸⁴ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 330-331.

¹⁸⁵ Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 331.

¹⁸⁶ Usp. Josip BLAŽEVIĆ, *Isto*, 338-339.

4. Perspektive i smjernice

Temu zdravlja u svjetonazoru New age-a ovim radom nismo ni približno iscrpili. Živimo u vremenu ekoloških katastrofa, onečišćenosti zraka, vode i hrane. Prijetnje su trovanjem ozbiljna ugroza. Klimatske promjene uzrokuju nove poremećaje neslućenih razmjera. Suvremena medicina ne uspijeva pratiti brzinu razvoja novih virusa koji dosežu epidemijske razmjere. Pojava je Covida-19 konkretan primjer jednoga globalnoga fenomena koji je ostavio dalekosežne posljedice na sva područja života. U ljudima se izaziva strah koji sam po sebi nije bezopasan. Sjedilački način života uz komfor virtualnoga svijeta dodatni je izazov za javno zdravstvo... Nekoliko navedenih prijetnji sigurno otvaraju široku perspektivu razvoju iscjeliteljskih praksi New age-a. Suvremeni čovjek postaje sve više svjestan da mu je potrebno mijenjati stil života, traži se skretanje s putanje koja prijeti propašću svijeta. Nisu neosnovani signali što ih šalje New age da je potrebno nešto poduzeti. I New age pridonosi buđenju čovječanstva. Samo što njegovim „lijekovima“ treba pristupiti pažljivo, oprezno i s duhovnim razlučivanjem.

4.1. *Odgovor Crkve*

Kršćanstvo treba tražiti puteve dijaloga s pripadnicima New age-a. Osobito treba istraživati razloge udaljavanja vjernika od Crkve i staviti veći naglasak na novu evangelizaciju, uspostaviti puteve do izgubljenih. Predmet je ovoga rada bio samo jedan aspekt New age-a, onaj zdravstveni, ali se na njega ne može ograničiti. Crkva ima terapeutsku ulogu da liječi ljude kroz pastoral bolesnika posebice kroz sakramente pomirenja, euharistije i bolesničkog pomazanja i kao takva može doprinijeti medicini i znanosti.¹⁸⁷ Dakle, za Crkvu je važno snažnije ponuditi evangelizacijske i terapijske elemente koje ona ima u svome krilu, bogatu duhovnu tradiciju različitih redovničkih zajednica, kršćanske tečajeve (franjevačke, karmelićanske, ignacijevske...) meditacije, tečajeve kontemplacije, tečajeve posta i molitve u šutnji, otvoriti kuće sabranosti i molitve, omogućiti duhovno praćenje pojedinaca, individualne razgovore... Potrebno je bdjeti nad pravovjernošću onih koji promiču kršćansku duhovnost. Posebno je nepokriveno područje, gdje bi Crkva mogla pomoći, aktualna osamljenost i otuđenost od kojih pati suvremeno društvo. Župne zajednice i male grupe mogle

¹⁸⁷ Usp. Antun JAPUNDŽIĆ – Richard PAVLIĆ, Teološko-antropološka dimenzija zdravlja, 615.

bi značajno pridonijeti otklanjanju ove prešutne pandemije koja je brojne osobe teže pogodila od koronavirusa. Kao opće načelo za Crkvu vrijede riječi sv. Pavla: „Sve provjeravajte: dobro zadržite, svake se sjene zla klonite!“ (1 Sol 5, 21-22) Treba pažljivo odabirati kompetentne osobe koje bi naučavale kršćanske sadržaje na pravilan način te kritički pristupali praksama New age-a, ali ipak poštujući različitosti, a ne stapati sve religije u jednu. Oprezno treba provjeravati tko su ovlaštene osobe, institucije i grupe ljudi koje žele naučavati o New age-u, pripaziti pod kojim se imenom predstavljaju i je li riječ o molitvenoj skupini. Jako je važno uvidjeti da se na tim susretima ne provodi neka vrsta inicijacija.¹⁸⁸ Važno je produbiti i više istraživati simbolički jezik kršćanstva koji je danas zapostavljen jer će se na taj način bolje shvatiti privlačnost simbolike i u New age-u, zatim povratiti kršćanske meditacije u vidu tečajeva, koristiti tehnike koje su provjerene. Crkva ne bi trebala čekati poziv u pomoć tražiteljima duhovnosti, već svakodnevno objavljivati Radosnu vijest svima onima koji teže istraživanju dublje religioznosti i odgovorima na krucijalna egzistencijalna i životna pitanja. Treba dobro poznavati Sveto Pismo i Katekizam Katoličke Crkve, a ono najautentičnije je prenijeti drugima iskustvenu vjeru članova Crkve, svjedočiti o doživljaju istinske Božje prisutnosti u Crkvi i u njihovom svakodnevnom životu.¹⁸⁹

4.2. *Odgovor psihoterapije*

Svjetonazor se New age-a osobito snažno umiješao u određene psihoterapijske pravce i razvio vlastite škole koje su stekle društveno priznanje. Potrebno je bolje poznavanje ovoga područja i jasnije kršćanske smjernice u njihovoj primjeni. Na katoličkim učilištima bilo bi poželjno uvesti više psiholoških predmeta kako bi, osobito katehete laici, kasnije mogli lakše steći diplomu psihoterapeuta i biti znakovitije prisutni na ovome području, a to bi im omogućilo i novo područje zapošljavanja. Na primjer, kao izborni bi se kolegij mogao uvesti predmet logoterapije koja bi budućim pastoralnim djelatnicima pružila osnovne terapeutske alate u radu s povjerenim osobama koje u religijama sve više traže terapiju, a sve manje spasenje. Svrha sakramenta pokore nije samo odriješiti od grijeha, nego i liječiti ranjena srca, pružiti duhovno vodstvo i posredovati Božje milosrđe. „Nužno je vratiti se ispovjedaonici, kao mjestu u kojem se treba češće “zadržavati“ da bi vjernik mogao pronaći milosrđe, savjet i

¹⁸⁸ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 78.

¹⁸⁹ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 80-81.

utjehu, osjetiti da ga Bog ljubi i razumije te iskusiti prisutnost Božjega milosrđa, uz onu stvarnu prisutnost u euharistiji.“¹⁹⁰ Ne može se poreći da se zanemarivanjem službe ispovijedanja Zapad priklonio psihoterapiji kao svojevrsnom pandanu za ispovijed. Duhovna strana ne smije biti svedena samo na psihoterapeutske usluge, već se ljudski duh mora napajati i u kršćanskom ambijentu, treba se utjecati Bogu, biti svjestan loših navika i grijeha. Čovjek je zapostavio ozdravljenje koje mu Bog daje i okrenuo se aktualnim rješenjima psihoterapije. Lijekovi i posjeti psihoterapeutu možda nude kratkoročno rješenje ljudskih problema ispraznosti i nezadovoljstva, ali ako se čovjek okrene Bogu, može zadobiti trajno ispunjenje i shvatiti smisao svoga trpljenja.

4.3. Odgovor medicine

Na medicinskom području treba cijeniti suvremena dostignuća, ali kod studenata medicine više razvijati svijest o humanizaciji ove plemenite discipline. Nova paradigma koju promiče New age sigurno je potrebna na medicinskom području, barem što se tiče njegovoga preustroja, u protivnom nam liječnici ne bi napuštali zemlju. Oskudica liječnicima i njihova nedostupnost, ali i duge liste čekanja, pacijente pretvaraju u brojeve zbog čega se oni osjećaju neshvaćenima. Neizostavna je i frustracija, posebno ako izostane empatija liječnika. Medicinsku stručnost i kompetentnost liječnika ne može nadoknaditi nikakva empatija ili pažnja koju, treba biti objektivan, često više ne nude ni svi iscjelitelji New age-a, osim u slučajevima luksuznih ponuda koje su dostupne samo eliti. Na području je palijativne skrbi i neizlječivih bolesti potrebno osigurati podršku bolesnicima kako ne bi ostali sami. Osamljenost je posebno plodno područje u koje se treba uključiti cijelo društvo. Potrebno je bolesnicima pružiti podršku da uvide da nisu sami, imati strpljenja i razumijevanja za potrebite kako bi postigli vedar duh u daljnjem liječenju. Liječnička struka ne bi trebala biti hladna. Naprotiv, to humano zanimanje, koje pomaže ljudskim životima povratiti izgubljeno zdravlje, treba djelovati humanije, toplije i bliskije prema svakome pojedincu pružajući mu toplu ljudsku riječ, utjehu i suosjećanje.

¹⁹⁰ KONGREGACIJA ZA KLER, *Svećenik – služitelj Božjeg milosrđa. Pomoć za ispovjednike i duhovne vođe*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014., 5.

4.4. *Odgovor društva*

New age kuca na vrata socijalnih ustanova, dječjih vrtića, domova umirovljenika... Ovo su područja otvorena novim iskustvima i sadržajima u koje se mogu uključiti volonteri, udruge, Crkva, u protivnome sama kritika New age-a neće izazvati nikakvu pozitivnu promjenu. Danas čovjek često zdravlje povezuje sa srećom i naglašava potrebu holističkoga poimanja zdravlja. Danas je sve više zanimanja za brigu o zdravlju, a istovremeno i sve više nezdravih načina življenja, a odnose se na ono što unosimo u svoj um, tijelo i dušu i s čime se trujemo, mentalno i fizički. Dakle, od suviše štetnih informacija za um i psihu u premalom vremenskom razmaku pa do nezdrave prehrane za tijelo koji konzumiramo. Izraz New age povezujemo i sa promotivnim materijalima organiziranih meditacijskih grupa i terapija.¹⁹¹ Postavlja se pitanje je li čovjek zdravlje krenuo tražiti na pogrešnim mjestima, na mjestima gdje se kupuje sreća potrošačkoga društva? Trebalo bi provesti temeljita, sociološka istraživanja i pronaći načine kako zadovoljiti potrebe suvremenoga čovjeka koje su ostale nepokrivene, a New age na njima profitira.

Potrebno je znati razdvojiti pojam postmodernizma od pojma postmodernoga doba. Postmoderno doba označava razvoj masovne kulture, tehnologije, urbanizacije, globalne ekonomije te je naglasak na oslanjanju na znanost i tehnologiju. Postmodernizam je skup filozofskih ideja koje koče ideje liberalnoga društva kao što su racionalizam i prosvjetiteljstvo zapada.¹⁹² „Postmodernizam se ne odriče racionalnosti, već preispituje temelje racionalnoga – a također preispituje 'velike pripovijesti' (znanost i religioznost) koje pojedincima pružaju 'sliku svijeta', odnosno predstavljaju nešto poput 'postmodernih mitova'“. ¹⁹³ Novo je doba shvaćeno kao vrsta fikcije, simulacije u kojem je nužno da ljudi stvaraju svoju stvarnost.¹⁹⁴ „Postmodernizam ukazuje na nihilizam posvemašnjeg svaštarenja“. ¹⁹⁵ New age ima antimoderan, ali i postmoderan koncept koji ne ruši moderno, nego ima za cilj stvoriti ideju novoga svijeta. Svi fenomeni, bili oni religijski, filozofski, mistički ili društveni, u globalističkoj kulturi danas imaju predznak globalizma. Duhovnost je New age-a odgovor na

¹⁹¹ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 60.

¹⁹² Usp. Maja DRAGUN, *New age - Povijesni korijeni i postmoderna tumačenja*, Zagreb, Naklada Jurčić, 2012., 39-40.

¹⁹³ Maja DRAGUN, *Isto*, 40.

¹⁹⁴ Usp. Maja DRAGUN, *Isto*, 43.

¹⁹⁵ Maja DRAGUN, *Isto*, 43.

modernu stvarnost te je prepuna drevnih ideja koje su u ponudi tržišta koje teži pronaći svrhu čovjeka kao individue i sudbine planeta općenito.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Usp. Maja DRAGUN, *Isto*, 44-45.

ZAKLJUČAK

New age je pokret nastao iz objesti i dokolice materijalističkoga potrošačkoga društva te se kao takav ponudio kao rješenje izgubljenome čovjeku koji traga za smislom i promjenama. U spletu raznolikosti koje Novo doba pruža, stvorio se sinkretizam raznih duhovnosti u jednu cjelinu. Ono čovjeku današnjice nudi jedan vid ozdravljenja, a to čini promatrajući čovjeka kao cjelinu duše, duha i tijela, nudeći mu slobodu kojoj teži, a koja je nadasve primamljivija od pridržavanja ustaljene kršćanske tradicije. Samo u toj cjelini duha, duše i tijela, čovjek je čovjek. Uza sve bogate prakse i tehnike Novoga doba, ono i obećava rješenja za sve čovjekove probleme, kao i ozdravljenje od svih bolesti. Ne smijemo zaboraviti da Novo doba dolazi kao spasonosno razdoblje gledano kroz prizmu astrologije. Ono se ne obraća Bogu, već naglašava ljudsku božanstvenost. Problem nastaje u samim korijenima iz kojih ovo doba crpi svoju ideologiju i antropologiju kao što su gnosticizam, ezoterijska učenja, religije Istoka i slično.

Pitanja koja su obrađivana kroz ovaj rad, vezana su za popularnost New age terapija koje su zahvatile suvremeno društvo, ali ovaj je rad obuhvatio i izazove koje nova ideologija New age-a stavlja pred suvremenoga čovjeka. Novo je doba zavodljivo upravo zbog svoga liberalnoga ophođenja prema čovjeku, svijetu i Bogu. Ta je liberalnost i srdačnost povod sve većem broju sljedbenika New age pokreta iz razloga što su ti ljudi razočarani u medicinu, politiku i Crkvu. Postmoderno je društvo zasićeno nehumanošću krenuvši od hladnoga birokratskoga liječničkoga sustava koji ljude pretvara u brojeve na listama čekanja. Neizostavna su i nepovjerenja u političke strukture koje se čine bespomoćnima u društvenim promjenama na bolje. New age smatra da je kršćanstvo previše institucionalizirano te nudi čovjeku duhovnost lišenu bilo kakvih institucija oslanjajući se isključivo na samoga sebe i moć iscjelitelja što je nespojivo s kršćanstvom gdje su sva ljudska nadanja usmjerena prema Bogu i milosti Božjoj.

Holističko zdravlje nalazi se u Bogu i jedino se Njegovom prisutnošću u ljudskom životu može postići sklad, mir i zdravlje. Službena ili alopatska medicina zasigurno ne predstavlja savršenstvo, ali je još uvijek najbolja koju ovaj svijet poznaje. Ljudsko nastojanje nikada neće biti dostatno da učini čudesa koja svemogućí Bog može učiniti. Danas je potreban snažniji doprinos Crkve i crkvenih zajednica u izlaganju sadržaja sakramentalnoga života javnosti, zalaganje na iskustvenoj vjeri, doživljaju kršćanske meditacije i mistike kao i osobnim svjedočanstvima vjernika, čitanjem Božje riječi (*lectio divina*), produbljenjem

vlastite vjere što doprinosi tjelesnom, psihičkom i duhovnom ozdravljenju pojedinca. Crkva nikada nije zazirala od istine koja može biti i izvan granica Katoličke crkve, ali prokazuje krivotvorene objave koje se podmeću kao kršćanske. New age je izazov u smislu „znakova vremena“, odnosno da Crkva istraži što suvremeni čovjek u njemu pronalazi, a da nije pronašao unutar kršćanske tradicije i da na taj izazov pokuša primjereno odgovoriti iz svoje tisućljećima bogate tradicije.

Ovaj je rad nastojao doprinijeti rasvjetljavanju odnosa između konvencionalne medicine i newageovskih iscjeliteljskih tehnika. Za budućnost ostaje prikaz štetnih utjecaja New age tehnika, kao i njihovo potkradanje u crkvene institucije. Upravo zbog nedostatka istraživanja spomenutih štetnih utjecaja, može se zaključiti kako taj nedostatak pospješuje zbunjenost po pitanju pravih kršćanskih istina. To bi se moglo spriječiti kada bi se kršćanski sadržaj prenosio na kreativan način koji je prihvatljiv ljudima svih uzrasta, preciznije, kada bi taj sadržaj bio sve ono što zanima vjernike i druge koji tragaju za dubljom religioznošću ili dubljim religioznim iskustvom. Kao odgovor na izazove New age-a izvješće *Isus Krist – donositelj vode žive* predlaže da kršćanstvo više govori o temi brige za cjelovito zdravlje (duh, duša i tijelo), za okoliš, (na tragu primjera sv. Franje i enciklike pape Franje *Fratelli tutti*), o shvaćanju kozmičke (kristološke) mistike po primjeru sv. Pavla u poslanici Kološanima. Također, ističe se kako je potrebno uvoditi u iskustvo kršćanske meditacije i kontemplacije, iskazati veći interes za zajedništvom i svjetskim mirom, kao i potreba za istraživanjem kršćanske duhovnosti. Sve bi navedeno pospješilo izbjegavanje skretanja u pokrete kao što je New age. Za kršćane ne dolazi novo doba niti imamo očekivati kakvu novu objavu. Kronološki, već je novo doba započelo sa Isusom Kristom. „Kršćani trajno žive u stanju budnosti, spremni za posljednje dane kad će Krist ponovno doći. **Njihovo** Novo doba započelo je pred dvije tisuće godina s Kristom, koji nije drugi nego Isus Nazarećanin, a on je Riječ Božja koja je postala tijelom, djelovanjem Duha da On kao savršen čovjek sve spasi i u sebi sve rekapitulira.“¹⁹⁷ „Nazočnost i djelovanje Duha ne utječe samo na pojedince, nego i na društvo i povijest, na narode, kulture, religije. Naime, u svima je njima Očev Duh kojeg Sin čovječji daje u izobilju“.¹⁹⁸

¹⁹⁷ PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive*, 69.

¹⁹⁸ PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isto*, 69.

SAŽETAK

ZDRAVLJE U SVJETONAZORU NEW AGEA

Tema je ovoga diplomskog rada „Zdravlje u svjetonazoru New age-a“. Ovaj diplomski rad obuhvaća pitanje odnosa suvremene kulture i kršćanstva prema zdravlju te odgovara na pitanje što zdravlje predstavlja za današnjega čovjeka. Obrađuje se i pitanje što suvremena kultura i medicina navode o zdravlju. Kršćanski i biblijski aspekt zdravlja predstavljen je u svjetlu crkvenih dokumenata. Rad se dotiče i nekih tipično kršćanskih terapija kao što su kristoterapija i hagioterapija te kršćanstvu bliskoga, ali ne identičnoga pojma logoterapije. Analizira se pojava kulta tijela i fitnessomanije, odnosno pretjerana briga za tjelesno zdravlje te se ne zaobilazi ni slučaj odsutnosti sakramentalnoga života vjernika za vrijeme pandemije koronavirusa.

Rad nastoji pojasniti nastanak fenomena New age-a; kada i gdje se pojavljuje, koji su mu korijeni, novu antropologiju, i ono najvažnije što New age kaže o zdravlju. Prikazane su tehnike koje Novo doba koristi u iscjeljenju ljudi, napose prisutnije u Hrvatskoj. New age teži postaviti jednomylje mišljenja; novu paradigmu i medicinu, odnosno novi svjetski poredak. Istražuju se opasnosti koje Novo doba donosi za čovječanstvo i izazove pred koje stavlja medicinu i samu Crkvu zahvaćenu krizom, otuđenjem i dehumanizacijom. Holizam New age-a i kršćanstva nastoji objasniti kako New age i kršćanstvo gledaju na čovjeka kao cjelinu u procesu iscjeljenja. Bilo je važno rasvijetliti temeljne pojmove, koje su terapije nespojive s kršćanskim naukom, a spadaju u sferu nekonvencionalne, alternativne i medicine New age-a, a koje bi mogle biti kompatibilne.

Naime, ostavlja se mjesta za kritički osvrt o kojemu govori i crkveno učiteljstvo. Ključno je provizorno izvješće Papinskoga vijeća za kulturu i Papinskoga vijeća za međureligijski dijalog „Isus Krist – donositelj vode žive“ koji iz kršćanske perspektive promišlja o pojavi New age-a i svim nespojivim učenjima koje New age nudi čovjeku; od tantričkih korijena do mističnih doživljaja ozdravljenja koji imaju skrivene i opasne namjere po zdravlje čovjeka. Također se navode i pozitivni aspekti New age-a iz kojih postmoderno kršćanstvo može učiti, kao i oni aspekti u kojima je Crkva zakazala. Kroz rad se analizira pitanje smisla patnje, trpljenja i važnost Krista kao jedinoga holističkoga liječnika svih ljudi. Na posljetku, ovaj je rad pokušao ponuditi odgovore i smjernice vezane za pojavu i perspektivu New age praksi u današnjem društvu, što je potrebno učiniti ponajprije po pitanju

terapijskoga i zdravstvenoga učinka gledano iz svjetonazora Crkve, psihoterapije, medicine i društva.

Ključne riječi: *zdravlje, New age, kršćanstvo, medicina, kristoterapija, hagioterapija, logoterapija, kult tijela, iscjeljenje, terapije, nekonvencionalno, alternativno, postmoderno, Katolička Crkva, psihoterapija, društvo.*

SUMMARY

HEALTH IN THE WORLDVIEW OF THE NEW AGE

Understanding health in the world view of New age is of great importance. The thesis brings light to unveiling the relationship between contemporary culture and Christianity regarding health, as well as that health represents for the man of today. A problematic that concerns contemporary culture's and medicine's point of view on health has also been brought to attention. Importance of Christian and biblical aspects of health have been displayed and presented through a variety of church documents. The thesis reflects on typically Christian therapies known as Christotherapy and hagiotherapy, including a concept of logotherapy, which may seem close to Christianity but differs in some of its ways. Today's appearance of the cult of the body and fitness mania such as excessive concern for physical health, is analyzed, and the case of the absence regarding sacramental life of believers during the coronavirus pandemic has not been overlooked.

Clarification has been brought to the emergence of the New age phenomenon, as well as the many questions it ties to. Questions such as when and where it appeared, what are its roots, the new anthropology, and the most important thing that the New Age says about health. Techniques that used in an individual's healing process of the New age point of view have been brought to attention. Particularly techniques that are prevalent in Croatia. New age tends to establish a single-mindedness of thought; a new paradigm, a new medicine and, above all, a new world order. A variety of dangers lie within New age's approach. Dangers that directly afflict humanity, challenges it poses to medicine and the Church itself, which impacted by crisis, alienation and dehumanization of today's world. Holism of New Age and Christianity seek to explain how New Age and Christianity view man as a whole in the healing process. Great importance was brought to unveiling of fundamental concepts, and compatibility of certain therapies with Christian science, including those who differentiate and place themselves into a sphere of unconventional, alternative New age medicine.

Namely, there is room for a critical review, which is also discussed by the church's teaching staff. The key is the provisional report of the Pontifical Council for Culture and the Pontifical Council for Interreligious Dialogue "Jesus Christ – The bearer of the water of life", which reflects upon a Christian perspective on the appearance of New Age and all the incompatible teachings that New Age offers to man; from tantric roots to mystical healing

experiences that have concealed and dangerous intentions for human health. Nevertheless, some positive aspects of New Age have been mentioned, from which postmodern Christianity can learn, as well as what the Church has failed to overcome. Finally, the question concerning the importance meaning and suffering of Christ as the only holistic physician of all humanity is analyzed. In the end, our work offered answers and guidelines related to the emergence and perspective of New Age practices in today's society, what needs to be done, mostly in terms of therapeutic and health effects, seen from the worldview of the Church, psychotherapy, medicine and society.

Keywords: *health, New Age, Christianity, medicine, Christotherapy, hagiotherapy, logotherapy, body cult, healing, therapies, unconventional, alternative, postmodern, Catholic Church, psychotherapy, society.*

LITERATURA

KNJIGE I ZBORNICI

A.G. Prvi jugoslavenski skup o graničnim područjima znanosti (zbornik radova), Zagreb, 1985.

Biblija. Stari i Novi zavjet, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1987.

Josip BLAŽEVIĆ, *New age i kršćanstvo*. Enciklopedijski priručnik, Split, Verbum, 2014.

Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*, Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, Veritas, 2010.

Josip BLAŽEVIĆ, *Sai baba i/ili Isus Krist. Teološka prosudba Sai Babe, čudesnih ozdravljenja i vizije ujedinjenja svih religija*, Zagreb, Teovizija, 2007.

Giuseppe CASALE, Uvod, u: Godfried DANNEELS, *Krist ili Vodenjak?*, Split, 1998.

Maja DRAGUN, *New age - Povijesni korijeni i postmoderna tumačenja*, Zagreb, Naklada Jurčić, 2012.

Tomislav IVANČIĆ, *Začetak i razvoj hagioterapije*. Priručnik, Zagreb, Teovizija, 2016.

JUGOSLAVENSKI LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD, *Medicinska enciklopedija*, sv. IV., Zagreb, 1969.

Marina JURČIĆ (ur.) - Mijo NIKIĆ (ur.) - Herman VUKUŠIĆ (ur.), *Vjera i zdravlje*, Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio)., razni

tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), 2. prošireno izdanje, Zagreb, Zaklada biskup Josip Lang, 2007.

Michel LACROIX, *Ideologija New Agea. Ekspoze za razumijevanje. Esej za razmišljanje*, Zagreb, Litteris, 2006.

Manfred LÜTZ, *Užitak života. Protiv terora dijete, manije zdravlja i kulta fitnessa*, Priručnik, Split, Verbum, 2015.

Višnja MESARIĆ, *Cjelovito zdravlje. Terapijski učinak vjere na psihičke i tjelesne bolesti*, Zagreb, Zaklada biskup Josip Lang, 2019.

Novi zavjet, XVI. izdanje, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2001.

ČLANCI U ZBORNICIMA

Miljenko ANIČIĆ, Moralno-etičke dileme u primjeni nekonvencionalne medicine, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 403-423.

Bruno ATALIĆ, Smjene paradigma u povijesti medicine, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 70-77.

Anto BATINIĆ, Liječenje molitvom. Medicina ponovno otkriva religiju, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 412-416.

Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Kontekstualno promišljanje o poimanju zdravlja i bolesti u suvremenom društvu, u: *Crkva i*

medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 17-32.

P. Antun CVEK, Ljubav – lijek protiv svake bolesti, u: *Vjera i zdravlje.* Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 484-485.

Marija CVITANOVIĆ, Grijeħ, krivnja, kajanje i oprostenje u nekim djelima F.M. Dostojevskog, u: *Vjera i zdravlje.* Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 453-461.

Ivan GOLUB, Učinci molitve, u: *Vjera i zdravlje.* Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 304-308.

Tomislav IVANČIĆ, Hagioterapija – primjer terapijske teologije, u: *Vjera i zdravlje.* Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 127-136.

Marina JURČIĆ, Bolest i zdravlje – integralni pristup, u: *Vjera i zdravlje.* Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 21-35.

Križo KATINIĆ, Logoterapija i duhovnost, u: *Vjera i zdravlje.* Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 145-151.

S. Alojzija – Kata LAMEŠIĆ, Univerzalno spasenje vjerom u Božju ljubav, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 344-357.

Matko MARUŠIĆ, Kritička prosudba nekonvencionalnih iscjeliteljskih tehnika, u: *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 311-335.

Marica MILETIĆ-MEDVED, Status Quaestionis, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 33-49.

Roman NIKOLIĆ, Psihijatrijski pogled na fenomen čudesnih izlječenja, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010., 93-96.

ODBOR ZA NAUK, KONFERENCIJA SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA, Smjernice za procjenu reikijske kao alternativne terapije, u: Josip BLAŽEVIĆ (ur.), *Crkva i medicina pred izazovom alternativnih iscjeliteljskih tehnika*. Zbornik radova interdisciplinarnog znanstvenog simpozija Zagreb, 13 – 15. studenoga 2009., Zagreb, 2010.

Valentin POZAIĆ, Briga za život i zdravlje, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 241-248.

Adalbert REBIĆ, Bolest i zdravlje u Bibliji. Biblijsko-teološki vid, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija

održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 227-238.

Allen C. SHERMAN, Thomas G. PLANTE, Zaključci i smjernice za buduća istraživanja o vjeri i zdravlju, u: *Vjera i zdravlje*. Zbornik radova s interdisciplinarnog, multikonfesionalnog i internacionalnog simpozija održanog 2. ožujka 2005. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (I. dio), razni tekstovi na temu „Vjera i zdravlje“ (II. dio), Zagreb, 2007., 417-425.

ČLANCI U ČASOPISIMA

Josip BLAŽEVIĆ, Antropološka osnova nekih alternativnih iscjeliteljskih tehnika u interkulturalnom kontekstu, u: *Bogoslovska smotra*, 81 (2011.) 2, 351-375.

Antun JAPUNDŽIĆ – Richard PAVLIĆ, Teološko-antropološka dimenzija zdravlja. Kršćanski doprinos suvremenom poimanju zdravlja, u: *Diacovensia* 25 (2017.) 4, str. 603.-616.

Mijo NIKIĆ, Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o New Ageu, u: *Obnovljeni život* (58) 3 (2003) str. 339-352.

DOKUMENTI CRKVENOGA UČITELJSTVA

BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis. Postsinodalna apostolska pobudnica pape Benedikta XVI. Sakrament ljubavi. O Euharistiji, izvoru i vrhuncu života i poslanju Crkve, upućena biskupima, kleru i osobama posvećenog života i vjernicima laicima*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2007.

DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Dogmatska konstitucija »Lumen Gentium« o Crkvi*, 21. studenog 1964.

DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Pastoralna konstitucija »Gaudium et spes« o Crkvi u suvremenom svijetu*, 7. prosinca 1965.

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, Glas Koncila, 1994.

IVAN PAVAO II., *Salvifici doloris - Spasonosno trpljenje. Apostolsko pismo biskupima, svećenicima, redovničkim zajednicama i svim vjernicima Katoličke Crkve o kršćanskom smislu ljudskog trpljenja*, III. izdanje, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2003.

KONGREGACIJA ZA KLER, *Svećenik – služitelj Božjeg milosrđa. Pomoć za ispovjednike i duhovne vođe*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2014.

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, »Deklaracija o eutanaziji«, *L' Osservatore Romano*, 27. lipnja 1980. Hrvatski prijevod V. POZAIĆ, *Život dostojan života. Eutanazija u prosudbi medicinske etike*, Zagreb, 1985., 99-108.

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Istočnjački oblici meditacije i kršćanska molitva*. Pismo Kongregacije za nauk vjere biskupima o nekim aspektima kršćanske meditacije, u: *Svesci – Communio*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, (1990.) 68-69.

KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Naputak o molitvama kojima se od Boga moli ozdravljenje*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2001.

PAPINSKO VIJEĆE ZA KULTURU – PAPINSKO VIJEĆE ZA MEĐURELIGIJSKI DIJALOG, *Isus Krist – donositelj vode žive. Kršćansko promišljanje o „New Ageu“*, Split, Verbum, 2003.

LEKSIKONI I RJEČNICI

Xavier Léon-DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1993.

INTERNETSKI IZVORI

Josip BLAŽEVIĆ, Medicina New Agea (5), (9/2003.) Kriteriji pri odabiru, u: http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver09_03/vodenjak.htm, Veritas, br. 9/2003. (30.1.2023.)

Josip BLAŽEVIĆ, Medicina New Agea (1). Vibriram, dakle postojim, (4/2003.) u: http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver04_03/vodenjak.htm., br. 4/2003. (25.1.2023.).

HRVATSKI AREOPAG, Medicina New age (6.11.2012.), u: <https://www.areopag.hr/medicina-new-age/> (21.10.2022.).

Željko IVANČEVIĆ (ur.), MSD priručnik dijagnostike i terapije, Komplementarna i alternativna medicina, (2014.) u: <http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-prirucnik/posebne-teme/ultrasonografija/komplementarna-i-alternativna-medicina>, (29.1.2023.).

ŽIVOTOPIS

Ime i prezime: Martina Maričević

Datum i mjesto rođenja: 24.05.1997., Zadar

Obrazovanje: Osnovna škola Jurja Dalmatinca u Pagu, 2004./2005. – 2011./2012.

Srednja škola Primijenjene umjetnosti i dizajna Zadar, 2012./2013. – 2015./2016.

Sveučilište u Zadru, preddiplomski sveučilišni studij 2017./2018. – 2019./2020.

Osobne vještine i kompetencije: poznavanje engleskoga jezika, rada na računalu...